

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 27 (2408) Год XLVII

Беласток 7 ліпеня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Засудзілі журналістай „Пагоні”

Людвік САРОКА

24 чэрвяна суддзя Ленінскага раённага суда Гродна Таццяна Клімава абвесціла „Імем Рэспублікі Беларусь...” вырак галоўнаму рэдактару гродзенскай газеты „Пагоні” Міколу Маркевічу і журналісту Паўлу Мажэйку — адпаведна два з паловай і два гады абмережавання волі за „паклёніцтва на презідэнта Рэспублікі Беларусь”. Такім чынам яна фактычна цалкам падтрымала патрабаванні прокурора Уладзіміра Рабава і признала журналістай „Пагоні” вінаватымі ў „асабліва цяжкім злачынстве”, якое можна параўнаць хіба што з „фізічным забойствам” ці „стварэннем арганізаванай злачыннай групоўкі”.

Вядомы праваабаронца, адвакат Гары Паганяйла ў знак пратэсту адразу, не дачакаўшыся пакуль суддзя Т. Клімава агучыць свою пастанову цалкам, дэманстратыўна пакінуў залу. Пасля ён прызнаўся журналістам:

— Я, як былы суддзя, адразу здагадаўся, што гэта чиста абвінаваўчы прысуд, вынесены згодна палітычнаму закazu найвышэйшага кіраўніцтва. Гэты прысуд цалкам антыканстытуцыйны, а таму ганебны і нікчэмны!

З вядомымі юрыстамі цяжка не пагадзіцца, бо вельмі дзіўна, што суддзя Т. Клімава не ўлічыла ці цалкам адпрычыла ўсе красамоўныя і пераканаўчыя доказавы абаронцаў Сяргея Цурко і Аляксандра Бірълава, аргументаваныя выступы абвінавачаных Маркевіча і Мажэйкі, шматлікіх сведкаў, у тым ліку дактароў філалогіі Івана Лепешава і Міхася Тышчыны, якія рабілі літаратуразнаўчы-тэкстлагічную экспертызу артыкулаў, за „распаўсюджванне” якіх асудзілі журналістай. Эксперты ў гэтых трох тэкстах („Ідзэм на выбары” Паўла Мажэйкі, „Ён не Лукашэнка” Сяргея Кракасевіча і вершык „Абяшчаў, абяшчаю...”) паклёніцтва на презідэнта Лукашэнку не выявілі!

Усё судовае разбіральніцтва цягнулася з 4 па 24 чэрвяна і нагадвала добра адрэжысіраваны палітычны фарс. „Довады”, здабытыя прокуратурай з дапамогай супрацоўнікаў гродзенскага КДБ з парушэннем крымінальна-працэсualнага заканадаўства, выглядалі настолькі смешнымі, што іх трэба было адразу адкінуць з-за іхніх элементарных беспадстаўніцтваў. Але чаму сці мечавіта гэтыя неправамоўныя „неабвержныя доказы вінаватасці” ўзяла на ўзбраенне суддзя Т. Клімава. Хаця вядома, што доказы, здабытыя з парушэннем заканадаўства, сведчаць толькі на карысць абвінавачаных. Аказваецца, Маркевіч і Мажэйка распаўсюдзілі хлуслівія звесткі пра Лукашэнку праз

[працяг ↗ 2]

Аліна Ваўранюк і вучаніцы: Оля Максімук і Магда Саковіч. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Беларусы — найлепшыя вучні

Ганна КАНДРАЦЮК

21 чэрвяна, у першы дзень лета, панавала спёка і канец 2001/2002 навучальнага года ў Пачатковай школе № 4 у Беластоку таксама выпаў гарачы, — як у сапраўднае жніва. Пазітыўны акцэнт у жыцці школы прадстаўляюць навучэнцы беларускай мовы. Іх жменька (ад верасня 50 вучняў), дзесяць працэнтаў ад агульнага ліку. Аднак, як кажуць — не колькасць, а якасць лічыцца ў свецце. Цяпер навучэнцы беларускай мовы тут вядомыя як найлепшыя вучні! У быльшым V „ц” класе на восем навучэнцаў беларускай мовы, сем атрымала пасведчанні з бела-чырвонай палоскай. Падобна выглядае сітуацыя ва ўсіх класах, дзе ёсьць беларускія групы. З гэтай нагоды, на рукі бацькоў-беларусаў, дырэкцыя накіравала віншавальны ліст.

З другога боку, бацькі сумленна запрацавалі на такое выплучэнне. На працягу года актыўна ангажаваліся ў жыццё школы. Узнагароду „Бацька года” (2001/2002) атрымаў Андрэй Жамойда, вядомы ў беларускім асяроддзі як лідэр гурту „Кошыкі”.

Навучэнцы беларускай мовы вылучаліся таксама як лаўрэаты школьніх мастацкіх і прадметных конкурсаў.

Не вытрымоўваюць шаблоны

Наставніца беларускай мовы Аліна Ваўранюк дамінавала, каб яе пераможцы атрымалі пры ўсёй школе віншавальныя граматы. Калі ідзе пра колькасць узнагароджаных, і тут пераважалі маладыя беларусы.

— У цэнтральным дэкламатарскім конкурсе „Роднае слова” мы выигралі з бельскай „тройкай”: у нас было восем, а ў іх сем лаўрэатаў. Прытым у Бельску амаль тысяча дзяцей ходзіць на белару-

скую мову, у беластоцкай „чацвёрцы” — 43 вучні, і толькі з першага па пяты клас, — адзначае настаўніца.

Беласток заваяваў першае і трэцяе месцы на Тэатральным аглядзе „Сценічнае слова 2002” у Кляшчэлях.

— Бацькі і настаўнікі часта гавораць, быццам беларуская мова перашкаджае ў навучанні іншых прадметаў, — каментуе настаўніца. — Якраз ёсьць наадварот. Сярод лаўрэатаў прадметных конкурсаў па польскай мове, прыродзе, матэматыцы былі навучэнцы беларускай мовы.

Не вытрымоўвае прыняты шаблон, паводле якога беларускія конкурсы на ніжэйшым як польскія ўзроўні. Доказам перамога вучаніцы III класа, якая стала лаўрэаткай першага месца ў польскім і беларускім дэкламатарскіх конкурсах „Родная мова” і „Piękną polszczyzną”. Прысутныя мелі нагоду пераканацца, што каштоўнасць чалавека ў яго таленце, а не нацыянальнасці.

Ці будзе ўзорам?

Мастацкая частка, якую падрыхтавалі першыя і трэція класы, ідэйна запрашала ў Еўрасаюз. Быў, зразумела, гім аўяднанай Еўропы, — ода „Да радасці” Бетховена, у выкананні вучаніцы Іаланты Кузьміцкай, на чатыры флейты. У іншай песні дзеці гадалі — што гэта шчасце. Аказваецца, шчасце — штодзённая праца, поспех, свой дом і агарод! Гэтыя ўзоры таксама не з каталіцкага і праваслаўнага панадворкаў.

Поспехі беластоцкіх навучэнцаў беларускай мовы — гэта, несумненна, падарозе ў Еўрасаюз. Школа мае шанец стаць узорным цэнтрам, выпраменьвающим ідэі інтэграцыі і талерантнасці на ўесь рэгіён.

[працяг ↗ 3]

Непрыемны чэрвень

↗ 2

Пуцін дае зразумець, што адраджэння СССР за кошт Расіі ён не дапусціць. З чаго выцякае, што ніякі наднацыянальныя структуры ўлады з размытымі функцыямі, што прывядуць да змен у амаль пабудаванай сістэме расійскай ўлады непатрэбныя, а таму шкодныя. Праект Канстытуцыйнага акту Саюза Расіі і Беларусі, які прапанаваў беларускі бок, быў забракаваны з прычыны ідэалагічнага шалупіння ў ім.

Экскурсія ў Бельск

↗ 3

У Бельску гімназісты спаткаліся з Дарафеем Фіёнкам і адправіліся на Замкавую гару і ў старажытныя кварталы горада. Дарафей Фіёнк расказаў пра мінулае Бельска. Вучні наведалі Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы і Агульнаадукатыўны ліцэй з беларускай мовай навучання, былі ў капліцы св. Мікалая.

Перадвыбарчыя манеўры

↗ 4

Змаганне за ўладу на Беласточчыне пачалося ад кадравых зменаў у лакальных асяродках радыёвяшчання і тэлебачання. Часам гэта было больш заўважальна, напрыклад, у беластоцкім асяродку тэлебачання, дзе змяніўся старшыня праўлення, ці менш гучна, як у Радыё Беласток, дзе памяняўся толькі склад управы. Саюз левых дэмакратаў стварыў тут сабе базу, якая дае перспектывы пераняць уладу ў горадзе і ваяводстве.

„Цацнай крама” ў Варшаве

↗ 8

Варшавская прэм'ера „Цацнай крамы” з удзелам вядомага творцы польскай музычнай сцэны Яцка Клейфа ў якасці перакладчыка і выкананцы польскай версіі беларускіх казак, з'яўляюцца незвычайнім культурным здэрэннем. У спектаклі задзейнічана была таксама Мультымедыйная група „Фабрыка цукерак”.

На Афоне

↗ 9

Хаця грэкі здаўна жывуць у Еўрасаюзе, аднак сумелі яны захаваць сваю незалежнасць ад заходніяў цывілізацыі, якая адыхадзіць ад нацыянальных і рэлігійных традыцый. Нашы эккурсаводы пайнфармавалі, што грэкі апрача рэлігіі стараюцца зберагчы нацыянальную культуру.

Рабіла як конь

↗ 10

У лагеры ў Йаханесбургу я падлогу сцірала, а пад сталом абрэзкі хлеба ляжалі. І я нічога тады так не хацела, як таго хлеба. І вартаўнік спытаў мяне, адкуль я. Я адказала, што з Беласточчыны.

Беларусь — беларусы

Ціск на незалежныя выданні

За аброзу гонару прэзідэнта РБ Аляксандра Лукашэнкі галоўны рэдактар апазыцыйнай газеты „Пагоні” Мікола Маркевіч атрымаў два з паловай, а журналіст Павел Мажэйка — два гады зняволення. Абразай гонару прэзідэнта суд палітычнай пастаўлене Мажэйкам пытанне, ці ў нармальнай краіне прэзідэнтам можа быць чалавек адказны за палітычныя забойствы сваіх апанентаў. Хаця прозвішча Лукашэнкі ў артыкуле не называлася, але і так было вядома како мей на ўвазе журналіст „Пагоні”. Пакуль справа знікнення былога міністра абароны Паўла Казлоўскага, старшыні Цэнтральнай выбарчай камісіі Віктара Ганчара і некалькіх журналістаў, ці існавання „эскадранаў смерці” не высьветлена, пытанне Мажэйкі на старонках „Пагоні” было цалкам апраўданае.

Ніякі суд у ніводнай краіне не прызнаў бы ў такой сітуацыі віны журналіста, але пра незалежнасць судоў у Беларусі ніхто ўсур’ёз не разважае. Прыватор Маркевіча і Мажэйкі — гэта спроба выціснуць з краіны апошнія незалежныя выданні. Журналіст, які будзе пісаць задумоўваючыся, ці за кожнае слова ўлада не захоча яго пазбавіць свабоды, перастае выконваць сваю грамадскую павіннасць. Рэжымныя сродкі масавай інфармацыі выконваюць найчасцей прапагандысцкую ролю, якая зводзіцца да рэкламы аднаго чалавека. Пры Сталіне кожны артыкул у газете, а нават мастацкі твор лічыл непаўнаценным, калі аўтар не працітаваў слоў „правадыра сусветнага пралетарыяту” або прынамсі не ўспомніў яго асобы

як натхнільніка творчасці. У лукашэнкаўскай Беларусі праўдападобна не дойдзе да такога абсурду, але сучасная індактрынацыя грамадства аддзяляе яго ад цывілізаванага свету. Кубінскія, паўночнокарэйскія ці лівійскія ўзоры ў цэнтры Еўропы не надта лагічныя. Таму дэмантратыўная рэпрэсія супраць астатакаў незалежнай прэсы паглыбляюць адсталасць Беларусі ад апошніяй часткі Еўропы.

Штораз больш выразна відаць, што Лукашэнкаўская палітыка інтэграцыі Беларусі з Расіяй цалкам абанкруцілася. Нядайна прэзідэнт Уладзімір Пуцін ваультыматыўнай форме паставіў справу ўладам Беларусі — далучыцца да Расіі і стаць часткай Федэрациі або ісці сваім шляхам. Вялікі сябрава Лукашэнкі, Уладзімір Жырыноўскі, неадкладна запрапанаваў падзяліць Беларусь на дзве губерні — Мінскую і Магілёўскую, а прэзідэнта Беларусі вызначыць мінскім губернатарам. Расія, банкі якой кантролююць вялікую частку беларускай гаспадаркі, можа рэалізаваць кожны сцэнарый, не пытаючы згоду жыхароў Беларусі. Адсутнасць апазыцыйных палітычных структур і сродкаў масавай інфармацыі прывяла фактычна беларускую палітыку да стану з пачатку XX стагоддзя. Панаванне расійскай нацыянальнай меншасці ў Беларусі і мясцовых калабарантавікі не служыла беларускай дзяржаўнасці, учыніла з яе бутафорыю на карыце Еўропы. Таму ніхто ў свеце не зварнуў нават увагі на слова Пуціна, быццам бы краіны Беларусь ужо не было ў свеце.

Яўген МІРАНОВІЧ

Засудзілі журналістаў „Пагоні”

[1 ♂ працяг]

Інтэрнэт, які не з’яўляецца ані друкаванным выданнем, ані сродкам масавай інфармацыі ў традыцыйным разуменні. І распаўсюдзілі яны „паклённіцтва” як раз у той час, калі прокуратура канфіскавала ўсе сістэмныя блокі камп’ютэраў у рэдакцыі „Пагоні”!

Натуральная, што адвакаты Сяргей Цурко і Аляксандр Бірылаў аблскардзяць рашэнне Т. Клімавай у судзе вышэйшай інстанцыі, бо такое „правасуддзе” павінна быць сказана ў будучыні на няўдачу з-за сваёй матываванай загадам зверху, мякка кажучы, неаб’ектыўнасці.

Сам Мікола Маркевіч лічыць дадзены прысуд сваёй перамогай, бо разбі-

ральніцтва паказала ўсю нікчэмнасць антыканстытуцыйных высілкаў улады, якая імкненца ўсімі магчымымі сродкамі закрыць рот няўгодным журналістам.

Гэты суд, як першы палітычны працэс такога кшталту над журналістамі ў Беларусі, нанёс куды большы ўрон іміджу Лукашэнкі і беларускай сістэме права-суддзя, чым тыя артыкульчыкі і… жартавалі веершык, якія так і не дайшлі да масавага чытача, а толькі парадавалі следчых гродзенскай прокуратуры да дзесяткі журналістаў і замежных дыпламатаў, якія на працягу дваццаці дзён пільна сачылі за смехатворнымі судзілішчамі і цынічнымі здзекамі са свабоды слова.

Людвік САРОКА

Развітальная сустрэча

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандар Лукашэнка выказаў слова падзялікі за супрацоўніцтва Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Рэспублікі Польшча ў Беларусі Марыушу Машкевічу ў час сустрэчы з ім 18 чэрвеня ў сувязі з завяршэннем тэрміну паўнамоцтваў дыпламата.

Беларусь і Польшча з’яўляюцца суседзямі, і гэта неабходна ўлічваць, як бы ні складваліся адносіны дзвюх краін, лічыць кіраунік дзяржавы. У Беларусі прывывае шмат паліякай, а ў Польшчы — беларусай. У палітыкаў могуць быць розныя адносіны, але ад іх не павінны цярпець людзі.

Аляксандар Лукашэнка падзякаў паліякам, якія прывываюць у Беларусі і з’яўляюцца часткай нашага грамадства, за іх падтрымку на працягу ўсёй сваёй прэзідэн-

цкай дзейнасці. Беларускі лідэр паабяцаў падтрымліваць гэтых людзей і выказаў спадзяванне, што ў Польшчы да нашых сучаснікі будуть такія ж адносіны.

У Беларусі і Польшчы шмат проблем, якія мы будзем вырашаць, адзначыў Аляксандар Лукашэнка. Разам з тым ён падкресліў, што не ўсё залежыць ад Беларусі. Кіраунік дзяржавы выказаў спадзяванне, што новы кіраунік дыпмісіі Польшчы возьме за аснову сваёй дзейнасці ўсё то добрае, што стварыў яго папярэднік.

Пасол у сваю чаргу сказаў, што пакідае ў Беларусі частку свайго сэрца і выказаў гатоўнасць дапамагаць нашай краіне і ў далейшым, выкарыстоўваючы для гэтага свой вопыт і веды.

Прэс-служба

Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Высокая планка

Да 2005 года ўнутраны валавы працтвут павінен вырасці ў Беларусі на 40 працэнтаў, а зарплата павысіцца ў 2,5 раза. Яшчэ некалькі гадоў таму краіна знаходзілася ў глыбокім эканамічным крызісе, а зараз Беларусь адзінай з краін СНД здолела выйсці на рубяжу 1990 года. Каб рухацца далей, экспарт беларускіх тавараў і паслуг павінен узрасці на 6,5 працэнта, прырост аграрнамысловага комплексу скласці 3-4 працэнты, а жылля трэба пабудаваць да 3 мільёнаў квадратных метраў.

Брэст

Сёння ў Брэсце праўжывае каля трохсот тысяч чалавек. Ён з’яўляецца адным з буйнейшых прамысловых цэнтраў Беларусі, важным транспартным вузлом і культурным асяродкам. Тут дзейнічаюць больш за 50 прадпрыемстваў, сярод якіх каля дзесяці сумесных і замежных. Брэсцкі завод бытавой хіміі, швейная фабрика „Надзея”, прамысловая фірма „Элма”, вельмі папулярныя ў краіне. Тэхнічную дапамогу гораду аказвае міжнародная фінансавая карпарацыя. Першая ў Беларусі свабодная эканамічная зона „Брэст” афіцыйна функцыяніруе са снежня 1996 года. У горадзе дзейнічаюць Абласны тэатр драмы і музыкі, Тэатр лялек, выставачная зала, Брэсцкі краязнаўчы музей і яго філіялы. Найбольш папулярныя клубы і дыскатекі: „Планета Рок”, „Везувій”, „Італьянская кухня”, „Арлекіна”, рэстараны „Пекін”, „Індыя”.

Дастаеўскі

Выдавецкая фірма „Беларускі кніга-збор” выпусціла кнігу Фёдара Дастаеўскага „Аповесці. Апавяданні” ў пера-

кладзе Андрэя Каляды. Наклад: 100 пасобнікаў.

Дыябет

Зараз у Беларусі каля 130 000 хворых на цукровы дыябет, і іх колькасць штогод павялічваецца амаль на 5000 чалавек. Больш за ўсё хварэюць у Мінску, Магілёўскай і Гомельскай абласцях. Амаль чвэрць пакутуючых ад дыябету — маладыя людзі.

Валасы

Валасы — частка чалавечага цела, якая найбольш хутка расце. Ды яшчэ і адна з найбольш трывалых: чалавечы волас вытрымлівае вагу 80 грамаў. Калі сабраць усе валасы з сярэднестатычнай галавы і сплесці з іх канат, то ён вытрымае ста чалавек. Самымі густавалосымі з’яўляюцца бландзінкі: у сярэднім на іх галавах 150 тысяч валасоў. За імі будуць брунеткі — 100 тысяч. На апошнім месцы рыжыя з 90 тысячамі.

I так бывае

Міністр юстыцыі ЗША Джон Эшкрафт аддаў распараджэнне пачынаць працоўны дзень у міністэрстве з выканання патрыятычных песень яго ўласнага сачынення, сярод якіх — „хіт” пад назвай „Хай арол узляціць вышэй”. Перад ранішняй ляцучкай міністр раздае тэксты сваіх песень удзельнікам нарады, каб тыя змаглі далучыць свой голас да яго ранішняга гімна.

А ў нас ўсё яшчэ „Kiedy ranne wstaję zorze”. Адстаем.

У Адэсе

У акне стары яўрэй, падпёршы галаву, назірае за прахожым:

— Жора, вы куды?

— Ой, што вы, не! Я дамоў!

Вычытаў Рыгор Лясун

Непрыемны чэрвень

Ужо некалькі тýдняў не сціхаюць размовы ў палітычных колах Беларусі з наўгодаў нядайняга выказвання расійскага прэзідэнта адносна яго поглядаў на інтэграцыю ў рамках так званай саюзнай дзяржавы.

Сэнс даволі нечаканай заявы ў наступным: Пуцін дае зразумець, што адраджэння СССР за кошт Расіі ён не дапусціць. З чаго вышыкае, што ніякія наднацыянальныя структуры ўлады з размытымі функцыямі, што прывядуць да змен у амаль пабудаванай сістэме расійскай ўлады непатрэбныя, а таму шкодныя. Праект Канстытуцыйнага акту Саюза Расіі і Беларусі, які прапанаваў беларускі бок, быў забракаваны з прычыны ідэалагічнага шалупіння ў ім. Расійскія эксперыты зазначаюць, што ў гэтым праекце артыкулы часцяком супярэаць адзін аднаму.

Калі ў Расіі гэтыя заявы не мелі якога-небудзь сур’ёзнага аблекавання, бо нічога надзвычайнага выказана не было, то ў Беларусі як апазыцыя, так і ўрадавыя колы пачалі жыць апошнімі падзеямі і даваць самыя разнастайныя прағнозы адносна лёсу гэтыя самай саюзнай дзяржавы — ад хуткага зникнення Саюза да невялікай тэхнічнай затрымкі ў яго пабудове, што ўзімку з-за нязначных пралікаў распрацоўчыкаў Канстытуцыйнага акту.

Самым цікавым і ў той жа час выклікаючым ухмылку стаў адказ Аляксандра Лукашэнкі: „Беларусь не будзе 90-м суб’ектам Расіі!” Калі б такое заяўлі на якім-небудзь мітынгу якісці апазыцыянер, то яго па-меншай меры зразумелі б — чалавек хоча бачыць сваю краіну незалежнай, а не як частку суседніх дзяржав, таму і замацоўвае ў сабе і ў навакольных гэтае жаданне. Такая пазіцыя міжволі выклікае павагу. Чаго аднак нельга сказаць, калі такія слова выказвае сённяшні кіраунік

Беларусі, асоба, якая зрабіла, калі не ўсё, то вельмі многае, каб уласная краіна пазбавілася шмат чаго з сувэрэнітэту. Каб не быць галаслоўным прыгадаю зникненне ўсходній мяжы, выкараненне беларускай мовы, пастаяннае памкненне пазбавіць Беларусь уласнай валоты шляхам увядзення расійскага рубля, дазвол расійскім грамадзянам прымыць удзел у беларускіх выбарах і галасаванні ды і шмат чаго іншага. Дзеля аўктыўнасці трэба азданыць, што такія праявы не засталіся па-за ўлагай палітыкаў іншых дзяржав, якія ўжо даўно гавораць аб тым, што ключ да вырашэння многіх беларускіх проблем знаходзіцца ў Маскве. Вось і нядайна дзяржсакратар ЗША Колін Паўэл прасіў расійскага міністра замежных спраў зрабіць нешта са свайго боку, каб пайўлы-ваць на пазіцыю беларускіх улад у адносінах да АБСЕ. Гаварыць пра тое, што з прэзідэнтам Беларусі стараючца не мець зносін кіраунікі заходніх краін, асабліва пасля яго апошній „элегантнай перамогі” на выбарах, напэўна ўжо не варта.

Таму калі разважаць — стане Беларусь суб’ектам Расійскай Федэрациі ці не, то з улікам апошніх падзеяў схіляецца да таго, што залежыць гэта будзе ўжо не ад сённяшняга беларускага прэзідэнта. Хацелася б таго ці не, але аўтарытэт Расіі і яе лід

Экскурсія ў Бельск-Падляшскі

Вучні I „а” класа і частка вучняў I „б” класа Гімназіі з дадатковым на-
вучаннем беларускай мовы ў Гайнай-
цы 11 чэрвеня ездзілі на экскурсію
ў Бельск-Падляшскі арганізаваную
школьным бібліятэкам Ірэнай Ігна-
товіч. Была яна ўзнагародай за пера-
могу ў конкурсе наладжаным школы-
най бібліятэкай.

У конкурсе „Кожны можа чытаць”
принялі ўдзел усе вучні першых і дру-
гіх класаў.

— У мінулым годзе сярод гімназі-
стаў праведзена было апытанне на-
конт іх зацікаўлення літаратурай.
Улічаючы патрабаванні і зацікаўлен-
ні вучняў у снежні 2001 года купілі мы
многа бытавых і прыродазнаўчых кні-
жак і вырашылі заахвоціць вучняў да
іх чытання. З беларускіх кніжак куп-
лялі тое, што было ў Беларускім му-
зеі. Прыдбалі кніжкі Міколы Гайду-
ка, Васіля Петручку, „Беларускія на-
родныя казкі” і іншыя. Свае кніжкі да-
сылае нам Сакрат Яновіч, але гімна-
зістам патрэбны яшчэ кароценькія
апавяданні, — заявіла бібліятэкар Ірэ-
на Ігнатовіч і паказвае на кніжкі са-
бранныя пад шыльдай „Беларускія слова”. — Праўду кажучы, вучні пер-
шых класаў гімназіі слаба яшчэ веда-
юць беларускую мову і мала чыталі
кніжак на беларускай мове.

На першым этапе конкурсу аргані-
заторы палічылі, колькі кніжак пра-
чыталі вучні ў паасобных класах, па-
колькі мелі атрымаць калектыўную
ўзнагароду. Супольнае змаганне ўсіх
вучняў з класаў станоўчы падзеяніча-
ла на некаторых гімназістах. Вучні,
якія хацелі паехаць на экскурсію, на-
стойвалі на іншых сяброў, каб больш
чыталі. На другім этапе праведзена
была пісьмовая праверка знаёмства
зместу кніжак, вылучаных да чытан-
ня ў час конкурсу. На апошнім этапе
змаганняў вучні рыхтавалі рэкламу па
чытанні кніжак. Найчасцей вучні ра-
блі піктараты, складалі адмысловыя
вершыкі і прымаўкі. Перамаглі вучні
I „а” класа, якія прачыталі 606 кніжак
і зрабілі рэкламны плакат.

На экскурсію ў Бельск-Падляшскі
паехалі вучні I „а” са сваім выхавацелем Славамірам Чыквіным, частка
вучняў I „б” класа з выхавацелем Янам Місеюком ды арганізатаром кон-
курсу бібліятэкар Ірэна Ігнатовіч. У Бельску гімназісты спаткаліся з Да-
рафеем Фіёнікам і адправіліся на Зам-
кавую гару і ў старажытныя кварталы
горада. Дарафей Фіёнік расказаў пра
мінулае Бельска. Вучні наведалі Ком-
плекс школ з дадатковым на-
вучаннем беларускай мовы і Агульнаадукацыйны
ліцэй з беларускай мовай на-
вучання, былі ў капліцы св. Мікалая, якая
пабудавана побач згаданых школ. Гімназісты заходзілі ў Прачысцен-
скую царкву, дзе прыкладаліся да
Бельскай іконы Божай Маці. Дарафей
Фіёнік запрасіў усіх у свой прыватны
этнографічны музей у Студзівадах. Моладзь пазнаёмілася з прыладамі
для рыхтавання харчоў, апрацоўкі іль-
ну, паглядзела новую выстаўку тка-
цтва і рукадзелля з Крывой, а пасля на
вогнішчы смажыла каўбаскі.

— Найбольш мне спадабаліся ста-
рыя прылады працы. Зараз мы звык-
ліся з сучаснымі. Некаторыя прадметы
бачыла я ў бабулі, многія толькі
ў падручніках. Найпрыгажэйшымі
былі самаробныя кашулі, — заявила
Магдаліна Андраюк з I „а” класа.

— Мне спадабалася драўляная кап-
ліца св. Мікалая і Бельская ікона Божай Маці, — сказала Малгажата Ку-
лік з I „а” класа. — Варта было пае-
хаць у Бельск, каб познаёміцца з яго
гісторыяй.

— Важна, каб заахвоціць вучняў гі-
сторыяй свайго рэгіёна. У час экскур-
сіі гімназісты мелі нагоду познаёміцца
з абрадамі і мясцовым дыялектам
беларускай мовы — гімназісты разу-
мелі ўсё, абы чым гаварыў Дарафей Фі-
ёнік. А з усім гэтым не познаёміш вуч-
няў на ўроках, — заявіла Ірэна Ігна-
товіч. — Экскурсія магла адбыцца дзя-
куючы падтримцы Бацькоўскага камітэта нашай школы і зычлівасці Да-
рафея Фіёніка.

Аляксей Мароз

Ежы Максымюк — Яну Тарасевічу!

Ежы Максымюк, сусветнай вядомасці дырыжор, выступіў на прэс-канферэнцыі ў Беластоку 19 чэрвеня г.г. Нагодай для сустэрэчы стала завяршэнне працы над за-
пісам кампакт-дыска з музыкай Е. Максымюка. Такім чынам Радыё Беласток вырашила адзначыць 50 год дзейнасці радиёвяшчання. У праекце прынялі ўдзел Сімфанічны аркестр Беластоцкай філармоніі і хор Cantica Cantamus.

Побач ранейшых твораў дырыжора і кампазітара, на дыску запісана сімфонія пад загалоўкам „Арбор”. Маэстра пры-
свяціў яе Яну Тарасевічу.

— „Арбор” гэта па-лацінску дрэва, наядсканалы твор натуры, сімвал ідэаль-
най формы. Маёй прагай было напісаць такі ж музычны твор. У ім ёсць лірычныя
фрагменты, ёсць экспрэсіянізм... Прыйдым
драматычна і лірычна кульмінацыя.

Пра Яна Тарасевіча Максымюк сказаў:

— Гэта быў мой вялікі прыяцель. Я, будучы падшпаркам, яшчэ ў Беластоку, раз-
зам з ім вучыўся кампанаваць. Ён першы
сказаў мне, што стану дырыжорам, што
быць піяністам у мяне не атрымаецца,
проста ў мяне закароткія пальцы. Гэта
так, — гаварыў Максымюк, — быццам
карлік хацеў стаць баскетбалістам.

Твор алавядыа пра прызначэнне, пра
радасць. Пра тое, што спрычыняеца да
феномена сяброўства паміж людзьмі.

Презентацыя запісу адбудзеца 27 ве-
расня г.г.

Варта дадаць, што Ян Тарасевіч двой-
чи выступіў з канцэртам на Беластоцкім
радыё.

Ежы Максымюк не скрывае, што ў яго
кампазіцыях жывы ўплыў маэстра Тара-
севіча.

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота з архіва Анатоля ЧАРАПІНСКАГА

Беларусы — найлепшыя вучні

[1 ♂ працяг]

Аднак, сітуацыя не выглядае „ружо-
ва”, як можна меркаваць па дасягнен-
нях. Праблема ў ментальнасці жыхароў
Беластока. Няма цікавасці да вывучан-
ня беларускай мовы сярод палякаў (не-
калькі выключэння складаюць дзеци
з польска-беларускіх сем'яў). Польскія
сябры (не гаворачы ўжо пра бацькоў)
не прыходзяць на пастаноўкі ў выка-
нанні сваіх сяброў-беларусаў. Не пры-
сутнічаюць у мерапрыемствах, дзе гуля-

юць іх сябры. У голаў не прыходзіць на-
стайніку па комплексным на-
вучанні ўсёвіць хаяць б адну беларускую ці ром-
скую песню (у ПШ н-р 4 вучаща так-
сама ромы) цэламу класу. Вядома, што
без узаемнага знаёмства і зразумення —
няма на памежжы лёгкага жыцця.

Таму фальшыва гучыць песні пра
шчасце ў Еўрасаюзе, калі ў хоры, у якіх
спяваюць таксама выдатнікі-беларусы,
няма ні адной беларускай песні!

Ганна КАНДРАЦЮК

ку. Каля ўжо спякі бульбу ў попеле, дык
елі яе з маслам. Як жа ўсім смакавала!

Не забываюць ляўкоўскія вучні пра
загіўшых з рук фашистаў. 31 каstryчні-
ка на іх магілах запалілі свяшчэнны агонь
ды паклалі кветкі.

Вучні II і III класаў пасябравалі з адна-
годкамі з Пачатковай школы ў Семяноў-
цы. Пачалося ўсё з супольна праведзенай
вечарыны з нагоды Анджэйкаў. Аргані-
завалі варажбу і дыскатэку. На заканчэн-
не вечарыны запрасілі семяноўскіх вучняў
да сябе ў Ляўкову. Такая сустэрэча адбы-
лася ў сакавіку гэтага года.

Зімой дзеци падкормлівалі лясных звяр-
коў і птушак. У лесе ўбіралі ім ёлачку. Ля
школы павесілі г.зв. птушынія становыя.
Кармушки зрабілі юнакі з VI класа. Пры-
ляталі снегіры і курапаткі.

Была ёлка і святочнае ўпрыгожванне
класных залаў. Зрабілі ажно 250-метро-
вый ланцуг з паперы. Былі і іншыя ёлачныя
аздабленні.

У снежні мінулага года дзеци, якія хо-
дзяць на ўроках беларускай мовы, наведа-
лі Беларускі музей ды Свята-Троіцкі са-
бор у Гайнайцы. У школе заснавалі этна-
графічны куточак, у якім ёсць вышыва-
ныя беларускім арнаментам ручнікі, ра-

дзюжкі і дываны, а таксама калаўроткі,
матавілы і г.д. Некаторыя тканіны і прад-
меты колішняга хатніга ўжытку школа
пазычыла Гайнайскумузею.

Варта адзначыць, што ў ПШ у Старым
Ляўкове адбываліся цікавыя паэтыч-
ныя вечарыны, на якіх вучні чытаюць
свае творы. Ёсьць тут шмат ахвотных ры-
саваць, займацца жывапісам. Усе ўдзель-
нічаюць у пластычных конкурсах, а бы-
ло іх шмат. Школу ўпрыгожваюць ма-
люнкі Кышытава Паскрабкі, Кацярыны
Бандарук, Юстыны Смольскай ды Паў-
ліны Трушевіч.

ПШ у Ляўкове мае добрыя вынікі
у спартыўных спаборніцтвах, між іншым
па футболе і настольным тэнісі. Вельмі
добра вучнаца ашчаднасці. Гурток SKO
вядзе настайніца Галіна Андрасюк. Вы-
сокіх вынікаў у галіне ашчаднасці дабілі-
ся 22 вучні, найбольш з IV, V і VI класаў.
Яны завяёваюць узнагароды Каапера-
тыўнага банка ў Браньску.

Пахвалына і тое, што ў Ляўкове ўсё
больш вучняў ходзіць на ўроках роднай мо-
вы. Беларускай мове навучае Раіса Бака-
нав. Вучні ахвотна ўдзельнічаюць у дэ-
кламатарскім конкурсе „Роднае слова”.

Янка Целушэцкі

Фініш у ПШ у Старым Ляўкове

Есць чым пахваліцца

У Пачатковай школе ў Старым Ляў-
кове (Нараўчанская гміна) займалася 67
вучняў і ўсе паспяхова закончылі на-
вучку. Пятнаццаць вучняў атрымала пас-
ведчанні выдатнікаў — з бела-чырвонай
паласой.

З настайніцай і адначасова апекуном
Вучнёўскага самаўрада заглянулі мы ў пу-
катую школьнную хроніку, дзе запісаны ці-
кавейшыя мерапрыемствы. У хроніцы ад-
люстраваны самыя цікавыя моманты
з жыцця школы, шматлікія фотаздымкі,
артыкулы з „Зоркі” і „Нівы” ды гімніна-
га штоквартальніка „Над Нараўкай”.

Пачатак навучальнага года 2001/2002
і 5 верасня ўжо сустэрэча з дарожнай па-
ліцця на тэму „Бяспечная дарога ў шко-
лу”. З правіламі вулічнага руху знаёмілі
яны вучняў наймалодшых класаў I-III.
У верасні ўсе вучні двойчы ўдзельнічалі
ў акцыі добраўпарадкавання левага бера-
га Семяноўскага вадасховіща, тут жа
і лясную тэрыторыю, і абочыны дарог

Калі не беларус, то хто

Ледзь адыхнуліся мы па парламенціх выбарах, а набліжаючыя чарговыя — самаўрадавыя. Згодна з новым палажэннем аб выбарах, зменшыца лік дэпутатаў. Для прыкладу, беластоцкая Гарадская рада не будзе налічваць, як дасюль, 50 радных, а 28. Менш будзе таксама выбарных акругаў. Прэзідэнты, бурмістры і вайты будуць вылучацца шляхам не пасрэдных выбараў, і якраз гэтая справа выклікае найбольшыя эмоцыі. У мясцовым друку паявіліся першыя прозвішчы патэнцыйных кандыдатаў на прэзідэнта Беластока. У рэйтынгах трапляеца толькі адно прозвішча беларуса — Ежы Паўяновіч, актуальная падляшская віцэ-вяводы. Не хочацца мне, аднак, верыць, каб Паўяновіч адмовіўся ад сваё пасады, на якой, калі лічыць ад асенніх самаўрадавых выбараў, будзе яшчэ трывадыца, калі меркаваць, што ўрад утрымаецца ўсю кадэнцыю. Апрача таго, гэта добра, калі Паўяновіч, прадстаўнік беларускага асяроддзя, ёсьць адным з прадстаўнікоў урада ў глыбінцы і, прынамсі тэарэтычна, пільнуе яго інтэрэсаў. Тому беларусы, на мой погляд, павінны знайсці іншага кандыдата.

Я няўпэўнены, ці менавіта якраз беларус павінен старацца за прэзідэнтуру. Не толькі таму, што ў яго марныя шанцы на перамогу. Ужо бачу хваляванне большасных каталіцкіх асяроддзяў, *prawdziwych Polaków* і калоды, якія кідаюцца б яму пад ногі прадстаўніцтвам правых у гарадской радзе, калі нават яна будзе ў меншасці. Тому, здаецца мне, беларусы павінны падтрымаць кандыдата, які будзе вылучаны якімсь ці камітэтам. Адно толькі, што пры дэкларацыі падтрымкі мусіць прагучыць — запісана — агардка, што „такі і такі” беларус мае быць ва управе адным з віцэ-прэзідэнтаў. Так, каб мог мець (разам з беларускім лобі ў радзе) уплыў на канструяванне бюджету, а затым на ўзровень датацый назначаных беларускім арганізацыям і на мерапрыемствы арганізаваныя з іх удзелам.

Застаецца толькі пытанне, кандыдата якой групоўкі падтрымаць. Цяжка са-

бе ўяўіць, што аўяднанае (!) беларускае асяроддзе выкажацца за падтрымкай асобы, якая выводзіцца з ужо задзіночнага атрада Platformy Obywatelskiej, Prawa i Sprawiedliwości, ці з іншай фармацыі, якая прызнаеца да правага радаводу. Апошня дзве самаўрадавыя кадэнцыі паказалі, што правыя не разумеюць проблемаў беларусаў і адносяцца да іх неахвотна, далікатна кажучы. І нічога не паказвае на тое, што штосьці зменіцца.

Вельмі праўдападобна, што свайго кандыдата на прэзідэнта Беластока вылучыць Самаабарона. Нічога больш дурнейшага не маглі бы зрабіць беларусы, падтрымліваючы блокам таго кандыдата. На маю думку, меншасць павінна пазбягаць экстрэмальных сіл, якія, раней ці пазней, даводзяць да розных канфрантацый. Сярод відавочных ужо цяпер сіл, якія вылучаюць кандыдата на прэзідэнта Беластока, толькі левыя, значыць, кааліцыя СЛД-УП, даюць нейкія гарантыві на шанаванне ў будучыні беларускіх інтэрэсаў. Пацвярджае гэта дзейнасць кола праваслаўных радных (7 асоб), якія ўваходзяць у склад Клуба „Лявіца і Незалежны Разам” мінаючай кадэнцыі беластоцкай гарадской рады. Голос праваслаўных (беларускіх) радных быў чутны, толькі што мала паспяховы, бо найчасцей ад яго адвязваўся большасны клуб ABC.

Так, вось, адзінай сэнсоўнай развязкай у непасрэдных выбарах на прэзідэнта Беластока ёсьць падтрымка кандыдата СЛД-УП і надзея, што пераможа ён іншых кандыдатаў, перш за ўсё кандыдата да нядаўна правага Беластока.

Неафіцыйна гаворыцца, што за крэслом прэзідэнта з боку Саюза будзе старацца Януш Кохан, шэф беластоцкіх структур гэтай партыі. Першым сігналам, што можа ён „дагаварыцца” з беларусамі — яго з'яўленне побач амбасадара Беларусі ў Варшаве і падляшскага вяводы на нядаўнім беларускім фэсце ў беластоцкім амфітэатры. Аднак, апрач сімвалай, патрэбны гарантвы. Час, значыць, пачынаць размовы.

Мацей Халадоўскі

Ці патрэбны быў перапіс насељніцтва?

Аб правядзенні перапісу насељніцтва вырашыў Сейм папярэдняга скликання, калі ўжо ўсе ведалі, што дзяржава апынулася ў крытычнай эканамічнай сітуацыі. Тады на гэту мулу ў бюджэце дзяржавы адведзена было 503 154 000 зл. Цяперашні Сейм замест таго, каб адкінуць або адтэрмінаваць пропанову ABC, прызнау ўе афіцыйна і пачаў шукаць у каго забраць гроши, бо дзяржаўны бюджет аказаўся пусты. І таму былі ўведзены скарачэнні ў сацыяльной сферы, падаткі ад зберажэння, акцыі на электраэнергію і г.д.

Перапіс не прынясе Галоўнай статыстычнай управе больш даных, чым яна атрымоўвае іншымі метадамі даследавання ў меншым маштабе. Атрымае яна толькі большую субсідыю з нашых падаткаў. Ідэя перапісу прыйшла з эпохі цэнтральнага планавання і тады яна была патрэбная праагандзе поспехаў. Пасля пачалі пераймаць яе і капіталістычныя краіны.

Няпраўда, што перапісу патрабујуць ад нас ААН і Еўрасаюз. Ніводнай дзяржавы не выкінула з ААН з-за перапісу насељніцтва. Напрыклад, Германія пасля аўяднання перапісу не праводзіла. У ФРГ праводзіўся ён у 1987 г. і тады моладзь у Заходнім Берліне і Гамбургу бунтавала, спальваючы на вуліцах перапісныя фармуляры. У ЗША перапіс праводзяцца па тэлефоне.

Даныя перапісу маюць аднаразовы характар, каштуюць вельмі многа і праз год будуць неактуальныя. Прытым праўдзівых і дакладных даных і так сабраць не ўдаца, асабліва на вёсках, бо не ўсе скажуць праўду не толькі аб зямлі, але і аб колькасці жывёлы. Многія жыхары гарадоў маюць зямлю па вёсках і не ўсе яны ўпішуць яе ў перапісныя фармуляры. А на вёсках кожны фармуляр на 7 старонак большы, чым у горадзе.

Анкеты перапісу запаўнялі аматары пасля кароткай падрыхтоўкі і таму

колькасць памылак будзе вялікая і іх распрацоўка і карэктура займе год ці два, і пацягне дадатковыя кошты. І дзяржаве перапіс не дапаможа ні ў баражбе з беспрацоўем, ні з іншымі недамаганнямі гаспадаркі.

Фармуляры перапісу будуць пераходзіць праз многія рукі, што стварае сур'ённую небяспеку парушэння прыватнасці грамадзян. Здаралася, што сакрэтныя даныя пападалі ў неадпаведныя і безадказныя рукі і імі злоўжывалі. І хаты рахункаводы кляліся захоўваць таямніцу даных, ды санкцыі ў нашай краіне за нестрыманне таямніцы няма. Яшчэ я не чуў, каб каго за гэта пакаралі.

Бяспенсіцай лічу пытанні аб нацыянальнай насељніцы грамадзян і мове, на якой яны размаўляюць. Супраць гэтага выступалі ўсе меншасці ў Польшчы, ад немцаў да літоўцаў. Многія грамадзяне баяцца прызнацца да нацыянальнай насељніцы і мовы, каб не мець непрыемнасцей на працы. Я не скрываў сваёй нацыянальнай насељніцы і па гэты прычыне не меў ніякіх непрыемнасцей. Можа гэта таму, што ў праектным бюро працавалі людзі з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй. Але мая жонка, Ніна, якая працеваала сярод жанчын, мела не адну непрыемнасць (часта празывалі яе „кацацкай”). Аднак кіраўніцтва не рабіла перашкод пры павышэнні. Але ў Варшаве не было такога нацыянальнага антаганізму, які быў і ёсьць на Беласточчыне.

Даныя аб нацыянальнай насељніцы грамадзян і мове не будуць верагоднымі, хіба што ўрад хоча даведацца як далёка пайшоў асіміляцыйны працэс сярод меншасцей. Ці варты было на гэта выдаваць такую суму грошай ва ўмовах пустога дзяржайнага бюджету? Ці не лепей было б адтэрмінаваць перапіс насељніцтва на два-тры гады, калі бюджет папоўніцца і не трэба было бы падаткамі абніжаць жыщёвы ўзровень свайго электарату?

Дэмітры Шатыловіч

Перадвыбарчыя манеўры

Набліжаючыя самаўрадавыя выбары ў Польшчы. Запланаваныя яны на восень, але ўжо ад вясны ўсялякі партыі і групы інтэрэсаў рыхтуюцца да гонак за кіраванне гмінамі, гарадамі, паветамі і ваяводствамі. Палітыкі і дзеячы, якія бачаць сябе ў ролі дэпутатаў, войтаў, бурмістраў ці прэзідэнтаў гарадоў здаўна вядуць закуцінныя размовы па выбары стратэгіі адурманьвання выбаршчыкаў. Простыя абяцанкі ўжо не прыносяць пажаданага выніку. Расчараваныя якасцю лакальныя палітыкі грамадзянне назначаных не хочуць слухаць ніякіх дабрадзеяй. Зацікаўленне выклікаюць яшчэ праявы радыкальной апазіцыйнасці супраць існуючай сітуацыі. Тому, калі Анджэй Лепэр з Самаабаронай высыпае зборжка з вагонаў на зямлю і блакіруе дарогі і вуліцы ў гарадах, большасць палякаў не бачыць у гэтым нічога дрэннага.

Змаганне за ўладу на Беласточчыне пачалося ад кадравых зменаў у лакальных асяродках радыёвяшчання і тэлебачання. Часам гэта было больш заўважальна, напрыклад, у беластоцкім асяродку тэлебачання, дзе змяніўся стар-

шыня праўлення, ці менш гучна, як у Радыё Беласток, дзе памяняўся толькі склад управы. Саюз левых дэмакратоў стварыў тут сабе базу, якая дае перспектывы пераняць уладу ў горадзе і ваяводстве.

Дасягнуць гэтай мэты магчыма толькі пры падтрымцы палякаў. Беларускі ці праваслаўны электратарат, як стала вядома ўсім палітыкам, гэта рэальна калі 70 тысяч галасоў. Раней хапала гэта гарада, каб у старым Беластоцкім ваяводстве Владзімеж Цімашэвіч набраў адпаведную колькасць галасоў, якімі мог абдзяліць яшчэ трох сваіх партыйных таварышаў. Цяпер ваяводства пашырылася на поўнач і захад, дзе пражываюць выключна палякаi. СЛД, маючы ў планах узяць уладу ў ваяводстве, не можа атаясамлівацца як партыя праваслаўнага электратару. Тому ўсе саюзы з праваслаўнымі могуць мець адкрытыя характеристары у Бельску-Падляшскім і Гайнаўцы, але ніколі ў Беластоку.

Пару месяцаў таму з'явілася інформацыя пра Самаўрадавы форум арганізацый, якія дзейнічаюць сярод права-слáўных. Заснавалі яго царкоўныя дзе-

ячы, якія чатыры гады таму, будучы ў саюзе з СЛД, атрымалі 8 мандатаў у Гарадской радзе Беластока. Стварылі тады таксама падобную структуру пад назвай „Prawosławni Razem” і далучыліся да посткамуністай. Форум узініла з удзелам бельскіх украінцаў і некалькіх беларускіх самаўрадаўцаў. Арганізацыя гэтая, як дзейка не першай ужо маладосці, чакае кавалера ад СЛД. Тым часам той, як ходзяць чуткі, не надта спяшае да жанцьбы. Відаць, палітык, што пасаг не будзе надта высокі. Альянс гэты праўдападобна адбудзеца, хаця эсэльдоўцы, з-за палякаў, не будуть яго надта рэкламаваць. Праз пасрэдніцтва сваіх прыхільнікаў — Яна Зенюка і Яна Сычэўскага ды іншых менш вядомых, але яшчэ больш адданных таварышаў — могуць яны аднак быць у курсе справы гэтага Форуму.

Радных, якіх рэкамендаваў чатыры гады таму царкоўны апарат, выступаючых як „Prawosławni Razem”, абраних са спіскаў СЛД, чорт пасля бачыў. Выбаршчыкі пра іх існаванне час ад часу маглі пачуць па радыё ці тэлебачанні, найчасцей пры нагодзе скандалаў. Мае спробы аформіць публічную справу пра пасрэдніцтва тых, за якіх заклікалі галасаваць у дайлідской акрузе заночыліся тым, што адзін адсылаў да

другога. Абяцалі бліжэй пацікавіцца справай і на тым канчалася. Ніводнага яна не кранала непасрэдна, жылі ў іншых кварталах горада, яна была ім цалкам абыякавай.

Паводле законаў, каб стаць дэпутатам на практыцы трэба мець рэкамендациі партыі ці арганізацыі, якая выступае за ўладу ў горадзе. Жыхары квартала, якія хацелі б бачыць аднаго са сваіх давераных суседзяў у Гарадской радзе, не маюць ніякіх шанцаў здзейсніць такі план, таму што ўлада ў нас не для грамадзян, але для арганізаваных кланаў, груп інтэрэсаў. Карупцыя быццам свядома ўпісана ў палітычную сістэму краіны. Хаця кандыдаты на новых царыкаў будуюць імкнущца зацікаўіць нас сваімі асобамі, трэба памятаць, што чатыры гады таму ўсе абыцалі намрай на зямлі. Варты сёняння выцягнуць з шафы старыя рахункі за ваду, вывоз адпадкаў, электраэнергію і параву з раҳункамі з апошняга месяца. Лёгка палітыкі працэнт, на колькі пабольшыліся сума за гэтыя паслугі. Пасля варты гэта параваць з ростам за гэты час нашых зарплат ці пенсій. Вынік аналізаў павінен быць ацэнкай дзейнасці ўсялякіх златавусных радных, паслоў ды сенатараў.

Яўген Мірановіч

Тутэйшая і тамтэйшая тоеснасць

Людзі, якія шукаюць тоеснасці — так найкараець можна акрэсліць аўтараў, якія публікуюцца ў апошнім (27) нумары беластоцкага нерэгулярніка „Карткі”. І такое вось пытанне чырвонай ніццю ўеца ў размове, якая пачынае часопіс. Вёў яе галоўны „Картак” Багдан Дудко са Збігневам Махэем, паэтам і перакладчыкам народжаным у Цешынне, а які цяпер працуе ў Польскім інстытуце ў Празе. „Я адчуваю сябе чалавекам пагранічча толькі ў тым сэнсе, што ў востры спосаб адчуваю існаванне межаў, устаноўленых у выніку нялюдской дзяржаўнай палітыкі ХХ стагоддзя”, — кажа Махэй. Думаю, што пад гэтым сцвярджэннем маглі б падпісацца таксама іншыя героі апошніх „Картак”. Для прыкладу, Марыюс Івашкевічус, літоўскі празаік, драматург і рэжысёр, з якім размаўляў гуманіст незвычайнай уражлівасці, празаік і настаўнік Ян Камінскі. Ідзе ён нават далей: „Лёгка сабе ўяўвіць невялікі народ, які фантазіруе на тэму ўласнай вялікасці”, — быццам чулася такое.

Роздумы пра іншага роду тоеснасць, сказаць бы можна, палаюю, закраліся ў разважанні вядомае пісьменніцы з-пад Валбжыха, Вольгі Такарчук і прафесара з Рыбал-Беластока-Кракава Уладзіміра Паўлючука. Такарчук выдала ў сваім выдавецтве „Рута” кнігу „Кумары. Мая дачка з Непала” галандкі Трэйс ван Рыйсэвік. Чаму? Бо той дзённік з падарожжа вельмі жаноцкі — паведамляе Такарчук, не акрэсліваючы, аднак, што гэта значыць. Восемдзесят старонак далей Паўлючук у эсэ „Аб жыцці поўным” кажа: „Выкараненне з этнічнасці, у географічнай і грамадской прасторы вядзе да таго, каб падвергнуць сумненню біялагічны статус жанчыны і яе праблемы з тоеснасцю”.

Мацей ХАЛАДОУСКІ

Наша, тутэйшая тоеснасць, адначасова „палавая” і „тапаграфічная”, аб’явілася ў „Картках” за справай між іншым дзвюх журнالістак „Нівы”. Ганна Кандрацюк-Свярубская (Гандзя) публікуе апавяданне „Блакітны квадрат”. Эротыка мяшаецца тут з метафізікай ды прыродай. Як гэта ў Гандзі бывае, і гэтае апавяданне гучыць на самых высокіх эмацыянальных тонах, мяжуючых з экзальтацыяй, але яе не перасягаючых.

Цікавы ключ, які спалучае вершы, выдумала ў сваю чаргу Міра Лукша, якая публікуе ў „Картках”, вылучаныя каларыстычна і графічна, „Вершы тутэйшыя”. Кожны з іх гэта аповед, уражанне, адчуццё людзей сустрэтых аўтаркай. Часта гэта канфрантацыі асоб затрыманых у мімалётных жэстах, одумах у месцах, якія, быццам нявостры фон фатаграфії, ледзь заўважныя. Гэтая нявострасць выпукляе першапланавыя постасці, вядомыя на штодзень і ў „Картках” з імі і твару. Героі Лукшы існуюць сапраўды, прыписаныя да розных рэальнасцей, акрэсленых жыццём (хто хоча, лёгка адчытае, хто ёсьць хто). Усе адцінулі след на ўражлівасці аўтаркі. Гэтыя вершы — як прайяўленне фатаграфічнае плёнкі. Пэўна, знайдуцца такія, хто сцвердзіць, што іхні кадр засвяціўся. Але гэта не віна фатографа, а апарата.

Урэшце, у апошніх „Картках” шмат маладых, малавядомых, а цікавых паэтаў (далучаны да нумара зборнічак вершаў Леслава Навары з Глівіц) і знакамітых фотаздымкаў, сярод іх — Віктара Волкова. Ёсьць, як кажуць, шмат што пачытаць. Хоць, пэўна, гэта не ёсьць тэксты для тых, хто на штодзень бярэ ў руку толькі чэкаўскую книжачку, як кажа часты „картковіч” Ежы Плютовіч.

Мацей ХАЛАДОУСКІ

Вырасла каліна

Цвіце каліна пад майм акном, — заспявила ў душы Антося штосьці як з нейкай праславянскай песні, бы ў генах тое азвалася. Млосны пах калінавых кветак даткліва ўскалыхнуў Антосеву душу, заніў у яго вантрабах. Не пасуе каліна да сівухі, папахваючай жыткам. Няма гармоніі. І тут Антосю стала зусім блага і ён, перавесіўшыся за акно, апаганіў зямелку родную пад калінавым кустом тым, што дакучала ў яго нутры. Шкада таго добра, што выпіў і закусіў.

З-за куста выйшаў незадаволены Максім. Максім абтрос з агідай свае паласатыя лапы, адварнуўся задам і драпніў неахайна, наводмаш, на-гою — красамоўна засыпаў пяском перамешаным з драсёнам пракуду пад калінавым кустом.

Максім даўно не меў надзеі, што ў Антося яму дадуць малака і якую костку. Карова запусцілася, курэй пераеў даўно. Нават мышы ды пацукі пакінулі гэты хісткі карабель. Ды што рабіць кату — маўляў, прывыкаеш да месца, не да людзей. Ды і да Антося, не толькі ягонае гаспадаркі, прывык паласаты кот з белым гальштукам пад барадой. Акуратны, добра выхаваны каціска, страх на пацукоў ва ўсёй гміне. Дарам тая добрая кащэчая слава расходзілася па ваколіцы. І так на Максіма казалі „Антосеў кот”, і нават такое ў народ пусцілі: „Адкарміўся як Антосеў кот на грэчы”.

Тут раптам за вуглом хаты зашумела, завыла, зашаргацела па граві. Гэта аўтобус пад’ехаў з мястэчка. А з яго смярдзючага салона выкаціўся дзядзька ў кепцы ды ў шэрый світцы. Гэта быў Збышко Насядка ў сваёй новай апратцы, якую пашылі яму ў тэатры ў Беластоку. Апёрся аб брамку Антося, падзівіўся на госця. Паглядзеў і Збышко на Антося.

— Ці будзеш ты малы-малы чалавек як у Шукшына? — запытаўся Збышко ў Антося.

— Чом малы? — пачухаўся па патыліцы Антось. — Ну, можа і нявель-

кі, але што трэба, то ў самы раз у мяне. А ты хто будзеш? Здаецца, цібе я ў тэлевізары бачыў.

— Вось і маецце: глабальна вёска, — абагульніў Збышко.

— Га? Якая яна табе я... бальная?! Прыехаў велькі пан у сукманцы, і празываецца. А пра Шучыну не пытайся, даўно ў... гэтым самым... Люксембурзі. Ты пра нашага Алега, што пра яго ў „Часопісе” пісалі папольску, што то ён узяў і прабудзіўся? Што за збыткі з чалавека! Хай і п’е, хай і падае ў разору, ды нашто пра тое друкаваць?! Каб я таго Галадоўскага спаткаў, павышываў бы яму!..

— Няма чаго там яму рваць. „Падляшскі Шукшын”, кажу. Спісаў усенька з яго...

— То што ён — рахміш? А, маўбы, ты таксама? Няма чаго співаць з мяне. Або піши, хай будзе: ката маю.

— Меў! — запярэчыў Максім на слупку і адварнуўся хвастом да суразмоўца.

— Ой, у лузе, пры даліне расцвіла каліна... — заспяваў раптам Збышко.

— Ну, хай бы так співаў герой таго „Прабуджэння”, а ён во так — „Шумеў камыш, дзярэўя гнулісі”. Зрэзаў, зараза, кажу, з Шукшына.

— А ночка цёмнаю была! — закончыў думку Збышкі Антось. — Раздва-тры каліна!

Тут і раптам завыла, запішчала, і на дарозе запыліла машына з намаляванай вялізнай „тройкай” на дзвярах. А там — і Коля, і Каліна, і камера...

— Ездзemo з Сарочае Ножкі! — сказаў Коля і Каліна.

— То мне-её па дарозе з вами ў Галакову Шыю, — дзыгніў праз напаўрасчыненую шыбу Максім і ўсеўся Колю на калені.

І паехаў. А Збышко Насядка з Антоsem на лаўцы пад плотам зачыгнулі:

— Ці ты Ясь, ці ты не?! Ці ты Ясь, ці ты не?..

Міра Лукша

Юры Гумянюк

Забава з цытрынай

Цытрына на талерцы звязе Поўня...

А Поўня, як пляскаты чэрап Юды,
абрус ультрамарынавы напоўніць
таемна-кіслым прадчувањнем чуду.

Эмаль зубную трэба забяспечыць
ад хітрыкаў цытрынавага соку,
за дзень развяеца смутак чалавечы,
падзікаваць біблейскаму прароку

за першую салодкую параду
наконт авалязковага рамонту
часткова занядбанага фасаду
твайго напаўразяўленага роту.

* * *

Пляшотны подых першай навальніцы
ў двухстограмовай шклянцы ад віна
мне нагадаў пра съпелыя суніцы,
якія млява трушицыла яна

ў засмяглых вуснах, быццам пацалункі
не напалілі прагу пачуцьця...

Узаеміны, як зношаныя клункі,
рассычаныя ў шклянцы забыцьця.

* * *

Не раскідайце пацеркі, бо съвінні
не пакаітуюць дыямантных жалудоў.
Лепі кіньце іх у купаль неба сіні,
падзякі не чакайце пагатоў.

* * *

Узгадаваныя ў нявер’і ды адчай,
адпрэчце зынейні шарм, нібы лухту
ружовую ў вяночцы з малачаю,
бо ўсе патугі йдуць пад хвост кату.

* * *

Унутры, бы ў блішанцы з-пад піва,
гадуеца бляск амальгамны.
Герой навамоднай рэкламы
съмлецца з экрану ічасціла.

А што яичэ трэба магнатам
маскальскіх порнаканцэрнаў?
Частуюць атрутай з цыстэрны
свайго „малодшага” братата...

Дзяўчата з Катлоўкі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Тэатр аўтаматаў з Мадрыда

Легендарны „Тэатр аўтаматаў” наведаў Беласток. Мадрыдскі спектакль-музей быў госцем I Міжнароднага фестывалю лялечных школ, які праходзіў у днях 21-26 чэрвеня г.г.

Жыхары горада, платна маглі перайсці лабірынтамі тэатра і паглядзець дзесяць драматычных сцэн у выкананні аўтаматаў. Найбольш сярод наведвальнікаў было дзяцей, многія з іх спецыяльна наведалі Беласток або побывалі тут на канікулах.

Аўтаматы — гэта механічныя істоты, якія самакатам іграюць сваю ролю, яны напамінаюць людзей, звяроў, расліны. Першыя звесткі пра гэтыя від народнага мастацтва міжземнаморской культуры знаходзім ужо ў IV ст. да нашай эры. Росквіт выпадае на XVIII ст.

Часта аўтаматы прадстаўляюць спектакль на ратушавых або палацавых гадзінніках. Ліцаца каштоўнымі цацкамі на ёўрапейскіх дверах. Залаты век выпадае на злOME XIX-XX ст. Аўтаматы выходзяць на вуліцы горада, пераносяцца ў кірмашныя буданы і ўспрымаюцца як „Механічны тэатр пастаяннага руху”.

Мадрыдскі „Тэатр аўтаматаў” адрадзіўся за справай Ганзала Канаса ў 1992 годзе, які разам з групай спецыялістаў па сцэнічным афармленні і фатаграфіі ды іншых відах мастацтва, вярнуў выгляд і дух гэтай сцэнічнай форме.

У пастаноўцы пад старой палаткай, якая выглядам напамінае лабірынт, знаходзіцца 37 каліяровых аўтаматаў з дрэва. У іх выкананні

можна пабачыць два спектаклі з пачатку XX стагоддзя, якія разам працягваюцца шэсць гадзін. Першы, паказаны звонку, прадстаўляе аркестр з пяці аўтаматаў — ён выконвае старую кубінскую музыку. Другі спектакль ідзе ўсярэдзіне, ён выявляе 12 кадраў, дзе іграюцца 10 драматычных сцэн. Тэатр, як прыстоіць вулічнаму віду мастацтва, з гумарам і іроніяй адлюстроўваюць іспанскае грамадства і парадкі з пачатку мінулага стагоддзя.

Цікава, што многія маладыя наведвальнікі знаходзілі тут падабенства да камп'ютэрных гульняў і ўголас загадвалі фігурам выконваць свае каманды. Тэатр аўтаматаў, як мы ўжо сказаі, самакатам выконвае сваю ролю.

ЗОРКА

Камп'ютэрная адукацыя

Сярод людзей штораз папулярнейшай машынай становіцца камп'ютэр. Камп'ютэры апанавалі цэлы свет.

Часта бывае так, што дзецы лепш зарыентаваны ў абслузе гэтай машыны, чым іхнія бацькі. Мне самому год таму здарылася такая сітуацыя. Мая мама аднойчы здзівіла ўсіх і паведаміла, што будзе пісаць кніжку. З цвёрдым перакананнем села на крэслка пры камп'ютэры. З усмешкай на твары яна сядзела вельмі коратка, неўзабаве кончыкі яе вуснаў

апусціліся. Тады я пачуў яе першае (але не апошняе) пытанне:

— Андрэйка! Як уключыць камп'утэр??!

Мой адказ быў вельмі дакладны:

— Мама! Бачыш гэтую скрынчу пад столом?

— Бачу, — адказвае мама.

— На самым нізе гэтай скрынчи кі кнопкі. Націсні гэтую вялікую.

— Дзякую сынок. Штосьці выскочыла на гэтым маленькім тэлевізоры.

Узбурыў мяне недахоп ведаў у маёй мамы, таму я паправіў яе:

— Гэта не тэлевіzar, толькі манітор.

— Добра. Буду памятаць сынок. Не паспей пазбіраць думкі, калі пачуў наступнае пытанне:

— Як уключыць праграму для набору тэкстаў?

Тлумачэнне гэтай справы заняло крышку больш часу.

Тыя два пытанні былі пачаткам сапраўднага марафону ў навучанні абслугоўвання камп'ютэра і рэдактараў тэксту. На працягу чатыраццаці дзён я быў вымушаны цэлы час

Вершы Віктара Шведа

Прафілактыка

Пытанне бацьку ад сына:

— Чаму ты, матулька, зноўку Сёня без дай прычыны Зрабіў мне такую лупцоўку?

— Расцеш у мяне ты злыднем. Мо лупцаваць і нялоўка, Але ў наступным тыдні Я еду ў камандзіроўку.

Наши сыночки

Янка паехаў у гулкі горад
І там сустрэў ён сябру Рыгора.
Калі ўдалося раптам сустрэцца
Паразмаўлялі аб сваіх дзеячах.

— Месяцаў дзесяць майму Валодзі
І самастойна ён ужо ходзіць.

— А майму Ясю год васемнаццаць
І ўжо сядзіць ён — мушу прызнаца.

Барон і пастух

(латышская казка; заканчэнне)

Не вытрымаў барон. Паспрабаваў поліўку — зусім гатова.

— Прадай! — кажа барон. Хочацца яму на здзіўленне сваім знаёмым цудоўны збан купіць. Да гэтага часу ён толькі сваёй дурнотай іх здзіўляў! Не згаджаецца пастушок — як без збана жыць! — а барон і золата яму прапануе і каня свайго ў прыдачу. Ну, аддаў пастушок барону-пустазвону свой збан, сеў на баронскага каня, зазвінёу кішэні баронскім золатам — і толькі яго бачылі!

А барон — разумная галава — да сябе ў маўтак!

З усёй ваколіцы склікаў гасцей — глядзець на дзіва, што выманіў ён у дурнога мужыка. Паставіў збан з поліўкай на пень, паставіў слугу на круг — бегай! Бегаў, бегаў слуга, змакрэў — не кіпіць збан! Барон яму ў падмогу фурмана паслаў. Слуга — вакол поліўкі, фурман — за слугой. Не кіпіць! Барон ім у падмогу паслаў сабакара.

Бяжыць слуга вакол пня, ледзьве дыша, за ім — фурман, за фурманам — сабакар. Не кіпіць! Пусціўся тут вакол пня сам барон-пустазвон. Бяжыць барон за сабакаром, сабакар за фурманам, фурман за слугой, слуга за баронам.

Здзівіў на гэты раз сваіх гасцей барон, рагочуць госці, за жываты ўзяліся, напалам перагінаюцца, дамы ад рогату млеюць, а барон — подскокам вакол поліўкі. Не кіпіць!

Можа ён і да гэтага часу бегае?

Паедзем паглядзім!

Спачатку перад публікай паказаліся ўсе ўдзельнікі канцэрта.

Публіку зацікавіла Наталля Сіманюк з Чыжоў.

Паказаліся перед гайнаўянамі

У гарадскім амфітэатры ў Гайнаўцы 16 чэрвеня адбылося падвядзенне вынікаў працы Гайнаўскага дома культуры. Перад гайнаўскай публікай вучні дэкламавалі вершы, танцавалі, спявалі песні, паказаліся ўдзельнікі лялечнага тэатра і выступіў Калектыв песні ГДК.

Мерапрыемства пачалося з презентациі ўсіх удзельнікаў канцэрта, якія прыйшліся вакол сцэны амфітэатра і выступлення дырэктара ГДК Міколы Бушко.

— Кожны год у чэрвені прэзентуем свае мастацкія і арганізацыйныя дасягненні, — заявіў дырэктар. — Кан-

цэрт з'яўляецца вынікам гадавой працы інструктараў, бацькоў, а перад усімі удзельнікамі. Перад вами выступяць лаўрэаты і фіналісты конкурсаў, арганізаваных і суарганізаваных Гайнаўскім домам культуры на злome 2001/2002 гадоў.

Спачатку малодшыя, а потым старэйшыя вучні дэкламавалі вершы і спявалі песні. Увагу публікі прыцягнула Наталля Сіманюк з Чыжоў — лаўрэатка дэкламатарскага конкурсу. Выступілі ўдзельнікі лялечнага тэатра і танца-

вальнага калектыву. Канцэрт, якога праграму падрыхталі Ядвіга Кучкін і Ірэна Парфянюк, завяршыўся выступленнем калектыву песні ГДК.

Презентацыі мастацкіх дасягненняў перашкаджала абсталяванне луна-парка — „вясёлага гарадка”, які распаложаны быў побач сцэны амфітэатра. Закрыты быў традыцыйны ўваход на сцэну, з-за якога даходзілі да публікі водгасы з пляцоўкі з атракцыёнамі.

Аляксей МАРОЗ

Фота Крыстыны КАСЦЕВІЧ

Выстаўка партрэтаў

Фільмавы вечар

У Педагагічнай бібліятэцы ў Гайнаўцы ад паловы мая працавала выстаўка фотапартрэтаў азагалоўлена „Уцякае непаўторна час”. Гжэгаж Пятрашэк і Ежы Вуйцік прадставілі партрэты дзяцей, а Уладзілаў Завадскі і Славамір Кулік — дарослых асоб.

— Самым вялікім зацікаўленнем карыстаючыя чорна-белыя фатаграфіі Уладзіслава Завадскага. Паказвае ён не толькі мінаючы час, але і той дауні. З ліку партрэтаваных Завадскім асоб жыве толькі адзін чалавек з Новага Беразова. Няма ў жывых партрэтных герояў з Чыжык і Махнатага, — пайнфармавала бібліятэкар Ірэна Пракапюк. — Шкада толькі, што не хапіла на выстаўцы здымкаў людзей у сярэднім узросце.

Выстаўка фатаграфій была спалучана з прэзентацыяй філасофскіх кніжак, прадбачаных для выкарыстання на ўроках звязанных з элементамі філасофіі.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Калі чалавек не мае ахвоты сядзець у хаце перад тэлевізарам, узімае пытанне: што рабіць, дзе прыемна правесці вечар? Адказ вельмі просты — у кіно! Апошнім часам маем што выбіраць. На эты тыдзень прапаную трэх навінкі.

„Дзень прыдурка” (*Dzień świrka*) — адна з апошніх польскіх кінакарцін, рэжысёрам якой з'яўляецца Марэк Катэрскі, званы чараўніком польскай рэчаінсці.

Герой фільма — белы мужчына, каталік — „збудаваны” з комплексаў, зайдзрасці, горычы і няздзейсненых мараў — тыповы паляк. Адась Мяўчынскі, настайнік польскай мовы ў ліцэі, разведзены, вядзе манатоннае жыццё. Прачынаеца, гімнастыка з сямі наклонаў, сем глыткоў вады, туалет, кава, сем жменяў аўсянных шматкоў. Сварка з суседам, які заголоса-на слухае канцэрт Шапэна. Урокі польскай мовы, на якіх вучні традыцыйна нічога не робяць, потым абед у мамы і сварка з былой жонкай... И так кожны дзень.

Рэжысёр паказаў нам не толькі нудную рэчаінсць. Створаныя ім персанажы становяцца блізкімі гледачу цераз дыялогі, камічныя сітуацыі. У кіно прыцягвають таксама акцёры: Марэк Кондрат, Міхал Катэрскі, Яніна Трачыкуўна, Іаанна Сенкевіч, Анджэй Грабоўскі.

„Сорак дзён і сорак начэй” — першая амерыканская камедыя аб сексе... без сексу! Незвычайны фільм Майкла Лімана, які красамоўна паказаў сваё майстэрства, а прадстаўленая ў фільме гісторыя раз за разам здзіўляе гледачоў.

Ці спосабам на боль сэрца пасля расстання з жанчынай можа быць сексуальная стрыманасць? Пра гэта можам даведацца, знаёмячыся з гісторыяй галоўнага героя — маладога, стройнага вэб-мастэра Мата (Джош Гартнет), які рашае на працягу сарака дзён не цалавацца, падчапляць і не любіць ніводнай жанчыны. Нейкі час гэта атрымоўваецца, пакуль у яго жыцці не паявілася жанчына

яго мараў — Эрыка (Шанін Сосаман).

Прыгожая дзяўчына даводзіць яго амаль да распачы і шаленства, аднак ён робіць усё каб стрымаць сваё рашэнне. Эрыка пачынае траціць цярпіцвасць... А як закончыцца гэтая гісторыя? Варты даведацца!

На канец прапаную штосьці для дзяцей! „Ледніковая эпоха” — мультыплікацыйная камедыя, дзея якой адбываецца 20 тысяч год таму, спадабаецца не толькі наймалодшым кінааматарам, але і ёхнім апекунам.

Тroe герояў, якімі з'яўляюцца звяры з ледніковай эпохі, выпраўляюцца ў рызыкуюнае падарожжа, каб вярнуць загубленага хлопчыка Рошана бацькам.

Павольны ляўнівец Сід, вялікі мамант Мані, вядомы ў звярыным свеце сваім іранічным пачуццём гумару і тыгry, які прынясе няшчасце сваім таварышам — гэта галоўныя героі кінакарціны. Поўнае неспадзяянанак і прыгод падарожжа паказвае праблемы сучаснага свету. Малады глядзяч мае магчымасць не толькі пазнаць гісторыю сяброўства паміж героямі, але і даведацца пра мінулае Зямлі.

Паўліна ШАФРАН

Ірэна Пракапюк ля выстаўкі фатаграфій.

„Цаачная крама” ў Варшаве

Распаложаны ў цэнтры Варшавы Малы тэатр час ад часу радуе сваіх гасцей замежнымі спектаклямі. 11 чэрвеня „Цаачная крама” прыпомніла нам мудрасць старых беларускіх баяноў, выклікаючи свет дзяцінства са звяркамі з людскімі харектарамі.

Музычная казка „Цаачная крама” аказалася цікавай прапановай — з пошукамі надзеі, радасці і гульняй, поўнай іроніі і намёкаў на тэму супольнай польска-беларускай рэчаінсці. Прывесчаная нам, дарослым, казачныя расказы прыпаміналі аб звышчасовым пытанні недастатку дабрыні ў нас саміх і зла вакол нас.

Беларуская музычная казка з дванаццаці частак здаецца быць голасам са свету паняволенага аўтарытарным рэжымам, які знішчае чалавечую годнасць, голасам, які дапамінаеца права на мары, нягледзя-

чи на палітычныя і геаграфічныя абумоўленасці. Мінскія гості спявалі і гаварылі, што ўсё можна прадаць і купіць, што ў нашым прадажным свеце самая важная чалавечая годнасць, прывязанасць чалавека да мараў. Вось прадавец цацак, увасабляючыся ў постадзі паасобных жывёл — Галоднага Ваўка, Боязнага Барсука, Мудрай Вароны, Дрэннага Сабакі і іншых — праймаў іх рысы харектару, уваходзіць у іх унутраны свет і глумачыў іх адмоўныя паводзіны, расказваў аб іх жыцці і свеце, у якім ім прыйшлося жыць.

Штосьці асабліва наглядаеца ў тым, што на хвалі агульнай раўнадушнасці беларускага грамадства і пачуцця безвыніковасці апазыцыйных дзеянняў паўстаў таго-гіштальту твор, які дае надзею на ажыўленне духа, хача б у далейшай будучыні.

Варшаўская прэм’ера „Цаачной крамы” з узделам вядомага творцы польскай музычнай сцэны Яцка Клейфа ў якасці пракладчыка і выканальніцы польскай версіі беларускіх казак, з'яўляючыся незвычайным культурным здарэннем. У спектаклі задзейнічана была таксама Мультымедыйная група „Фабрыка цукерак”, якую састаўлялі Збігнеў Алькевіч і Дарак „Цукерак” Блашчык, якія ў сваіх праекцыях слайдаў паказвала фактуру беларускіх тканін, вышывак і вышынанак.

Гледачы прынялі „Цаачную краму” прыхільна, а вялікая частка публікі са студэнтамі — выхадцамі з Падляшша — становічна адгукалася на прапановы вядучага канцэрт вакаліста Зміцера Вайцюшкевіча. Гэта добра сведчыць аб студэнтах і добрым разуменні польска-беларускай мовы, на якой выконваліся некаторыя кампазіцыі музычнай казкі.

Міхал ЗАНЧЭУСКІ

Сафійскі сабор у Салоніках.

Фота Адама БАРАВІКА

Салонікі. Побач прыстані — гатэлі, кавярні і магазіны, а непадалёк іх цэрквы і капліцы.

На святым пайвостраве Афоне

Сярод праваслаўных

У Салонікі трапілі мы, калі яшчэ не было там спёкі і можна было спакойна пахадзіць па цэнтры мільённага горада. Амаль усе жыхары Салонік — праваслаўныя, таму часта бачылі мы цэрквы, капліцы або магазіны з царкоўнымі вырабамі і духоўнай літаратурай. У цэнтральнай частцы горада многа кавярняў з замежнымі турыстамі.

Пакарыстаўся я магчымасцю паломніцкага выезду на Святую Гару Афон у другой палове мая. На самалёце адправіліся мы ў Салонікі. Там сталі афармляць візы для ўезду ў краіну манастыроў, скітоў і манаскіх келляў. Паколькі ўстановы былі ўжо закрыты, разыліся мы пераначаваць у гэтым стражытнім грэчаскім горадзе, які летам пераўтвараецца ў турыстычную мясцовасць. Затрымаліся мы ў гатэлі каля цэнтральнай вуліцы, без рэстарана. Тады мелі мы нагоду пазнаёміцца з грэчаскай кухняй у знаёмых, родам з Гайнаўкі і Беластока, якія вучыліся ў Салоніках грэчаскай мове.

У гэты дзень удалося нам наведаць толькі Дэмітрыеўскі храм (іншыя былі ўжо закрыты). Цэрквы, як і гарадскія ўстановы, закрываюцца пасля абеду.

Тады грэкі адпачываюць, а жыщё ў горадзе спыняеца. Ажывае яно ў Салоніках вечарам, калі мясцовыя жыхары і турысты сустракаюцца ў кавярнях. Тады ізноў цэрквы адкрываюцца на вячэрняя багаслужбы. У цэнтры горада ўбачылі мы фрагмент троумфальнай брамы, пабудаванай яшчэ ў дахрысціянскі час і помнікі старажытнасці. Павыдалі мы каля катакомбаў першых хрысціян. Калі мы на аўтобусе пераезджалі каля цэркви або капліц, заўважылі як людзі не саромяцца хрысціца перад імі, што рэдка можна ўбачыць на Беласточыне. Звыш 95% грэкаў — праваслаўныя і яны адкрыта паказваюць прывязанасць да сваёй рэлігіі. На вуліцах бачылі мы капліцы з іконамі, да якіх людзі прыкладаліся, ставілі каля ікон свечкі і маліліся.

Хаця грэкі здаўна жывуць у Еўрасіозе, аднак сумелі яны захаваць сваю незалежнасць ад заходняй цывілізацыі, якая адыходзіць ад нацыянальных і рэлігійных традыцый. Нашы экспурсаводы пайнфармавалі, што грэкі апрача рэлігіі стараюцца зберагчы нацыянальную культуру. У дамах і кавярнях слухаюць песні на грэчаскай мове, гана-

раца сваёй нацыянальнай спадчынай і стараюцца купляць свае прадукты. Наглядаючы размову паміж грэкамі складаецца ўражанне, што яны сварацца паміж сабой. Аказалася, што грэкі вельмі часта размаўляюць павышаным голасам і пры гэтым часта жэстыкулююць, аднак размовы праводзяцца на вельмі культурным узоруні і не канчаяюцца сваркамі. Паўднёвы тэмперамент грэкаў можна было заўважыць на рынку, калі прадаўцы стараліся перакрычаць канкурэнтаў і прыцягнуць увагу пакупнікоў, і на вузенькіх вуліцах Салонік, дзе аўтааматары вельмі хутка мчаліся на машынах, матацыклах і матарынках. Нам, як пешаходам трэба было вельмі ўважліва пераходзіць вуліцы, бо не ўсе вадзіцелі прытрымліваюцца правілаў дарожнага руху. Некаторыя мышныя былі пакамечаныя з-за частых невялікіх дарожных аварый.

Каля ракі з мошчамі велікамучаніка Дэмітрыя Салунскага спаткалі мы вернікаў, якія маліліся і прыкладаліся да астанкаў святога. У падзямеллях царквы паглядзелі мы месца, дзе быў забыты велікамучанік Дэмітрый. Ад часу смерці святога многа людзей атрымала ад яго дапамогу ў час хвароб і жыццёвых складанасцей. Нам грэчаскі велікамучанік вядомы, паколькі праваслаўныя прыходы ў Гайнаўцы і Саках знаходзяцца пад яго апекай.

Каб даехаць на Афонскі пайвострав, трэба было нам на аўтобусе дабрацца ў турыстычную мясцовасць Уранопалі і там пераначаваць, а пасля на судне плыць на месца назначэння. Ужо за Салонікамі паказаліся перад намі прыгожыя краявіды з мноствам зеляніны і ўзгоркамі, характэрныя паўднёвай частцы Еўропы. Хутка з'явіліся горы і яшчэ прыгажэйшыя карціны, хаты з бяднейшай расліннасцю. Аўтобус хутка падымаўся ўверх і спускаўся ўніз побач велізарных прорваў. Аднак не выклікала гэта эмоцыі ў грэкаў, якія звыкліся з хуткай яздой побач абрываў. Па дарозе міналі мы элегантныя курортныя гатэлі. Адчувалася, што грэчанская прывязанасць да сваёй культуры тут уступіла месца шырокамаштабнаму турызму, настаўленаму на вялікі прыбытак. Мясцовыя прадпрымальнікі дастасавалі курорты для патраб заходніх турыстаў.

Ва Уранопалі не было праблемаў з начлегам. Каля марской прыстані раскінулася многа прыватных пансіёнаў для туристаў і паломнікаў. Затрымаліся мы ў пансіёне, у якім часта начуюць прыезджы з Польшчы, а раніцай на судне „Дастойна ёсь” адправіліся на пайвострав Афон.

(працяг будзе)

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Вандроўка ў Косава

30 мая, як штогод, гданьскія беларусы ладзілі вандроўку. На гэты раз у Косава. Зведаць гэтае экзатычнае месца нам хацелася ўжо ад двух гадоў, калі выбраўліся ў Мэксікі і Бэтлеем. Гэта ўсё недалёка ад Гданьска. Такія назвы мясцін інтрыгуюць. Так і на гэты раз вырашылі з'ездзіць у Косава, што на Каушубах. Сумненні выклікала надвор'е — раніцай ішоў даждж. Здавалася, не будзе ахвотных вандраваць. Але 9 асоб усё ж такі вырашылі паехаць на аўтобусе ў мясцічка Пжодкова. Праз пайгадзіны былі на месцы. Хаця дождж ішоў далей, аднак вырашылі ісці ў Косава, якое знаходзілася недзе трох кіламетраў ад мясцічка. Назва надзвычай нас зацікавіла. За мясцічкам мы пабачылі ўказальнік. Зышоўшы з асфальту на палявую пясчану-камяністую дарогу, мы пабачылі характэрныя для каушубскай Швейцарыі ўзгоркі. Ішлі і захапляліся краявідамі жытнёвых палёў з васількамі і макамі. Сапрэуды, здалося нам раптам, што мы перанесліся недзе на Балканы. Раптам апынуліся ў вёсцы Косава, вельмі задбанай, раскінутай на

узгорках. Затрымаліся пры тыповай каушубскай каплічцы з вельмі рэдка бачнымі маляванымі на шклі выявамі святых. Калісці была гэта свайго роду

Ля каушубскай каплічкі ў Косаве.

„школа”, а зараз такія абразы сустракаюцца вельмі рэдка і маюць сваю цену. У вёсцы ёсьць крама на нармальнym цывілізацыйным узоруні. Там, дарэчы, і сустрэлі мясцовых жыхароў — жанчын, якія на наша пытанне, хто живе ў Косаве, адзначанча адказалі, што каушубы. У пясчаны ўзгоркі малініча ўпісваюцца, быццам горскі струмень, пакручастая рэчка Кляшторная Струга. Ні ў пачатку вёскі, ні ў яе канцы няма дарожнага знака з назавою. Ідучы далей па карце дайшлі ў Кабысэва. Так называў месца пры сваёй хаце напатканы мужчына. Зноў няма табліцы з назавою. Дзядзька на пытанне, кім ён сябе адчувае, сказаў: „Я — каушуб-немец”. Дадумаліся мы, што ён лютэранская веравызнання. Паказаў нам дарогу на прызабыты пасляевангельскі могільнік у лесе. Адшукалі мы яго, праросшага блюшчам на магілах і па вырасшых на іх дрэвах. Пару абымшэльных крыжоў, і адзін помнік на магіле ўладальніка недалёкага Смолдзіна: Сплітгофаў — Аўгусты (1859-1925) і Германа (1862-1942). Мясцовыя жыхары наглядаюць за могільнікам, вырэзываючы час ад часу зараснікі на магілах. Затрымаліся і мы побач, на краю лесу, распаліўшы вогнішча. Пасля пайшлі ў напрамку

Пжодкова, каб адпачыць крыху над возерам Ксенжэ. Кінуліся нам у очы мураваныя будынкі з цэглы пакрытыя саламянымі стрэхамі. У самім мястэчку знаходзіцца неагатычны касцёл пабудаваны ў канцы XIX ст. Нашу ўвагу прыцягнула наваколле касцёла, дзе пішацца гістарычна памяць гміннага мястэчка і ваколіцы. Навокал касцёла магілы ксяндзоў, пачаўшы ад XVII ст., заслужаных для гміны людзей, помнік загінуўшым у час I сусветнай вайны з пералікам імёнаў і прозвішчаў і дат смерці, помнік загінуўшым у лагеры Штутгаф. Ёсьць чаго пазайдзросціць. Да гэтага яшчэ можна дадаць музей пажарніцтва. Ідучы над возера, мінулі мы будынак школы. З табліцы на будынку вынікала, што ў ім знаходзіцца сельскагаспадарчыя, агратурыстычныя, экалагічныя тэхнікумы. Адпачываючы над возерам, згадалі мы свае гмінныя мястэчкі Беласточчыны, напрыклад Гарадок, бо Пжодкова больш-менш такой жа велічыні. Варта дадаць, што ў міжваенны перыяд належала яно да Польшчы. Вяртаючыся ў Гданьск марылі мы, што праз год паедзем у Рым — таксама на Каушубах.

Лена ГЛАГОЎСКАЯ
Фота Цаліны ГЛАГОЎСКАЙ

Рабіла як конь

Успаміны Веры ТАРАСЮК, жыхаркі вёскі Гусакі ў Бельскай гміне, народжанай 2 лютага 1926 года.

З Бельска завезлі нас у Растэнбург (Кентшын), туды прыезджалі баўэрі і забіралі. Я ў свайго баўера папрацавала два месяцы і давай з Надзяй, на трэх гады ад мяне старэшаю сяброўкай, таксама з Гусакоў, уцякаць, бо дадому хацелася. Ішлі дзве сутак. Апоўдні пачаў падаць даждж, мы ішлі нізам, а зверху, з шашы, немка заўважыла, што мы ў карчах сядзімо. Яна ў горад заехала і даказала пра нас. Выйшла аблава, на скірды ўлазілі і ў біноклі глядзелі. А мы да аднага аратага прысталі; я моцна расплакалася. А ён сказаў, што будзе гаварыць, што мы не ўцякаем, толькі да сяброўкі ідзем. І так было. На начлег нас у яго пакінулі і мы пераначавалі. Ён накарміў нас зациркою з малаком і бульбай. А раніцай прыехаў вахмайстар і нас забраў. Я плачу, а ён гладзіць па плячы і гаварыць: Не плач, біць не буду. І ў Йаханесбург (Піш) нас завёў; мо дзесятая гадзіна раніцы была.

Там нам загадалі бегаць кругом аж да самага вечара. А Надзяя трymаецца за зуб і не хоча бегаць; а я бегаю. І немец выйшаў і кажа: *Co? Nie mogą? To ja ci pomogą!* І пытаю яе — раз! — па плечах:

— Я не твой фатэр!

І так мы да вечара бегалі. А тады, калі мы ўжо сядзелі, шасцерых хлопцаў-палякаў прыгналі, уцекаюць. На сярэдзіну пяцерых маладых немцаў з *trupami* на галовах выйшлі з дубінкамі ў руках. І кожны з іх ад сябе на тых палякаў: *Padnij! Powstan!*! І як устае, то дубінка! Тыя паляякі крычали: *Matko Boska! Ludzie!*! І так дваццаць пяць разоў. То яны пасля чорнія былі.

Былі там і тры хлопцы з Плютыч. Дрэва яны ў лесе наслілі. І як птушку знойдуць ці здохлуку казу, то ваду звараць і так елі; як шкілеты былі. Трэці месяц ужо там знаходзіліся; яны *dagħiġali* і ніводзін з іх не вярнуўся. Пазналі яны нас і кажуць: Толькі ў адзін голас гаварыце, бо як не, то згінене.

Нас тры тыдні дапытвалі і мы ўсё, што да сяброўкі ішлі. У лагеры ў Йаханесбургу я падлогу сцірала, а пад сталом абрэзкі хлеба ляжалі. І я нічога тады так не хацела, як таго хлеба. І вартайкі спытаў мяне, адкуль я. Я адказала, што з Беласточчыны.

— О, то далёка яшчэ, пакуль да свае маці зайдзеши і дасць табе хлеб, — сказаў ён.

І таго хлеба не даў. Аднойчы загадаў нам бульбу як гарох варыць і глядзеў, што не восьмем з адну. І мы не бралі, бо немца баяліся.

Пасля нас у Кёнігсберг вывезлі, і тых хлопцаў траіх. Нас нідзе не білі, а тых хлопцаў білі. У Кёнігсбергу мы шэсць тыдняў былі. Першы пан не схацеў мяне браць, бо малая, то ўзяў мяне іншы — Paul Herr Grunwald. Завёз дадому і гаворыць пані: Во якую мэдэль (дзяўчыну) прывёў! А пані:

— А што ж яна рабіць будзе??

Павёў мяне на вагу — дваццаць два кілаграмы мяне было. І ён жахнуўся:

— Oh, Gott, што яна рабіць будзе??

Выняў хлеб і *čwierćtacku* даў. І глядзіць, як я той хлеб ем. А я той хлеб у кішніку і па крышаныцы ела. І другую *čwierćtacku* даў. Была тады пятніца, пані гарохавы суп наварыла і мне хацела наліць. А ён скazaў, што гарохавы суп цяжкі і яна крыху мне наліла. І я многа не ела. Пасля кожны месяц мяне важыў і глядзеў, каб да работы сілу мела. І я прыбывала; пасля летам важыла семдзесят кілаграмаў, а зімою семдзесят пяць.

Пайшлі буракі флянсаваць, а я таго яшчэ ніколі не бачыла. Гаспадар прыйдзе, пачягне за лісток, выцягне каліві і крычыць. Адзін, другі раз — *nic*. А ў трэці раз так набіў мяне, што і вушамі, і носам, і ротам кроў ішла. Прывезлі мяне дадому, а ён крычыць: *Essem!* А мне не да ежы.

Напісала я дадому пісьмо, што як яшчэ раз так набі'е мяне пан, то мы ўжо не пабачымся. А дзядзька мой быў солтысам і бацька яму пра гэта сказаў. І яны паехалі ў Тапчэва да камісара. І праз тры дні да майго пана пісьмо прыйшло; камісар напісаў, што калі гаспадар мяне яшчэ раз набі'е, то ніводнай работніцы больш не атрымае. А адзін паляк што там быў, сам з Лодзі, кажа мне:

— Twój ojciec do Gorela przysłał list. Zaraz on tobie da!

Расказаў мне ён яшчэ, што гаспадар раней трэх ўкраінкі чорнымі самаходамі на расстрэл адправіў — за імі ніхто не заступаўся...

Селі мы абедаць, а мне і *edla* не ідзе. Выходзім, а гаспадар кажа мне: Сядай і піши ліст да бацькі, што ты ілгуння. І больш мяне не біў, але заўсёды прытыкаў: Ты дурная польская свінія.

Мяне зноў нагаварвалі уцякаць, але я баялася. Маёй сяброўцы прыслалі ком-

пас, нехта далажыў пра гэта гаспадару і ён яе набіў. І пад маю падушку заглядаў, але нічога не знаходзіў.

Ніхто не меў права да мяне зайсці. Адзін з Гусакоў аднойчы да мяне прыйшоў, то гаспадар пабіў яго. І сяброву, што з Ваўкавыска была, так кульбачкаю пабіў, што яе гаспадар да канца вайны з ім не гаварыў.

Рабіла я ў полі, дайла пяць кароў, што дзень свінням есці варыла (дваццаць шэсць свіней меў), гной штодзень выкідала, малаціла... Усё рабіла як конь, бо як пачне крычаць, то ад таго крыку страх хацай. І слухала, каб не біў, бо што дасць, таго не адніме.

Пасля яго і паляка на акопы забралі; я яго канём вазіла, і як ён ад'язджаў, то ўсе плакалі: і ён плакаў, і пані плакала, і дачка. І я. А ён гаварыў мне, што па мне мае бацькі так не плакалі, бо я ў іх, як параса ў свінні — босая па пяску хадзіла і на саломе спала; ён калісь калі Ваўкавыска быў і бачыў, як у нас людзі жылі. А я яму кажу: I мая *mużi* таксама па мне плакала.

Прыйшло да пані пісьмо, каб выязджаць. Ехалі на двух вазах пані: яе дачка, я і паляк, які вярнуўся з акопаў. Ехалі шэсць тыдняў і даехалі да такой мясцовасці, ад якой да мора было пяць кіламетраў; белая *ptasieki* там лёталі. Стаялі каля крана, бо вада патрэбная; пані мяне па ваду адправіла. Ідзе ўкраінец-фольксдойч і савецкую песню спявае. А Надзяя, якая таксама туды са сваімі панамі эвакуіравалася, кажа: Зараз тут Іван будзе. А ён пачаў і адказвае: Як не відаць табе твайго вуха, так не відаць і Івана. П'яны ён быў як нача, але нічога нам не зрабіў.

А мы вады набралі, прынеслі, але ўжо не пілі, бо пачалася страляніна; было гэта 8 лютага. Паны ў падвал схаваліся, а мы разам за падвалам. І тады савецкія салдаты нас занялі і сказалі весці да сваіх паноў. А Надзяя кажа мне пра цешчу сваёй пані:

— Скажу, хай старую заб'юць, бо мене жыць не давала.

А я ёй адказваю:

— Надзяя! Хай яе абы-хто, абы не ад наших слоў. Мы перажылі і нас не пабілі — навошта каго на сумленні мець?

Выехалі мы адтуль коньмі. Не ад'ехалі і паўвярсты і салдаты ўжо нам ўсё забралі. Паляк недзе кульгавага каня знайшоў і мы заехалі ў сяло з кірхай. Там размяркоўвалі нас: палякаў направа, у хлеў, а немцаў налева, у клуню, дзялілі. Мы гаварылі, што палякі мы; у немца беларусам было лепш чым палякам, а ў саветаў горш.

А тыя рускія салдаты былі вельмі па-

ганыя. Гаварылі: Мая ўся сям'я згінула, бацька і маці пабіты, а малая ў калодзе-жы патоплены. У хаце руская сувязь была і там салдат кантужаны ў шию быў. І той салдат, старэйшы ўжо, падышоў да немца і дзяўчынку мо дзевяцігадовую забірае за руку ад маці. Тая маці плача, просьці, каб яе самую ўзяў. Але ён ту ѿ дзяўчынку за клуню павёў і як прывёў, то кроў ёй з-пад майтак лілася. А тых немцаў у кірсе падпалі і яны ўсе пагарэлі, толькі дым чорны ішоў.

Адна полька дзіця нарадзіла і да нас далаўчылася, а саветам гаварыла, што і яе дачка. Каб не яна, то не ведаю, што і са мною саветы зрабілі б, бо ж паводзілі яны сябе як зверы. Адну польскую дзяўчынку, мо шаснаццацігадовую, таксама забралі ад маці, хаця тая маці, як і згаданая немка, сябе ахвяроўвала, завалаклі ў роў і застрэлілі, бо баранілася... Я саветаў баялася больш як немцаў, бо нямецкія салдаты, як мы ў транспарце ехалі, калі пабачылі нас, то нават шакаладкі ў поезд кідалі. А перад саветамі трэба было мазацца сажай, каб неяк агідна выглядаць.

Пасля мы крыху ад'ехалі, а салдаты нас спынілі і загадалі кароў з поля зганяць; шэсць месяцаў мы там былі. Нас там шэсцьдзесят дзяўчат было і кожная па дзесяць кароў у маёнтку даіла. Мой дзедка па мяне прыехаў, і Надзяя маці, і яшчэ дзеў жанчыны з Гусакоў, але толькі я і Надзяя там былі. Брыгадзір не хацей мяне адпусціць, але мама *kissku* і *saltungson* дала, а дзедка самагонку прывёў і просіць: Таварыш, пусціце, там нічога ў нас няма. Ну, няхай збіраеца і едзе, вырашыў брыгадзір.

Заехалі мы ў таварных вагонах у Растэнбург і там загадалі нам злазіць. Там адзін поезд у Савецкі Саюз адпраўляўся, а другі ў Польшу. Той польскі поезд перапоўнены быў. Мы ў будку з сенам, што на канцы вагона, палезлі: Надзяя, яе маці, мой дзедка і я. А ішоў пагранічнік і мяне, апошнюю, зняў; і дзедка астаяўся са мною. А Надзяя з маці паехалі. І вазілі ў Гродна, Маладзечна, Баранавічы, Ваўкавыск, і ўсё патрабавалі дакументаў. А я някіх дакументаў не мела, бо ўсё ад мяне саветы раней пазабіралі. Гаварылі, каб бацька *kančyku* гарэлкі і парсюка даў, то пусцяць. А дзедка кажа: Як заедзем да дому, то дасць. У Гродне неяк нам удалося дапрасіцца выезду і мы прыехалі ў Беласток. З Беластока ў Бельск прыехалі нейкім самаходам, у Бельск пераначавалі, а на другі дзень, у нядзелю, тата ў Бельск прыехаў і нас забраў.

Запісай Аляксандар Вярбыцкі

Да 120 годдзя нараджэння Янкі Купалы

„Леў Талстой” з Мачанаў

Я ў долю народу свайго ўглядываю...

Я. КУПАЛА

Янка Купала быў надзвычай кампанийскім чалавекам. Але гэта не значыць, што ён быў непераборлівы ў знаёмствах. Коля блізкіх яму па духу людзей налічвала больш за сотню. Неаднойчы дакарала яго Уладзіслаў Францаўна: „Ты ўсё з людзьмі і з людзьмі, а... На двах вару дваццаць пяць абедаў, і ўсё мала. Вось кіну цябе і ў манастыр пайду!”

У Купалы быў кіёк, на якім кожны мілы сэрцу паэта чалавек пакідаў сваю мацаграму. Іх набралася роўна сто. За даўнасцю не помнілася, хто першы зрабіў свой знак, аднак юбілейны — соты — належалі самаму паважанаму з усіх — дзядзьку Амбражыку — селяніну з Мачанаў, які выдзяляўся сярод вясковай жывім розумам, выдатнай памяцю, веданнем усіх навін з газетных старонак, а прыказкі і прымаўкі сыпаў, як з мяшка: „Госцю двойчы рады: калі ён прыядзяе”, „Паляваў куню, упалаў красуню”, „Чуў, кум, сонца? Ба-

чӯ, кум, гром? Чуць не чуў, бачыць не бачыў!”. Вясковы ставіўся да яго з павагай і называлі Львом Талстым.

Купала любіў гэтага няўрымслівага вясковага грамаця, які першым пазнайміў пані Боню з водгукам Ядвігіна Ш. на зборнік „Жалейка”, на што маці адказала: „Дзетка, дзетка, і захацелася табе гэтага лёгкага хлеба!” „Лёгкі хлеб” трактавалася асуджальна, як няпэўны заробак.

Неаднойчы быў госьцем дзядзьку Амбражыку і ў мінскай кватэры Купалы. Прыйшоўшы аднойчы з Камароўскага рынку, гаспадар пахваліўся пакупкай — парасём. Уладзіслаў Францаўна бурна адзагавава на такое паведамленне і са свайго пакоя цэлы дзень не паказвалася. А гаспадаром паэасці быў дзядзька Амбражык. „... можа, якраз гэта і было першапрычынай пакупкі паэасці Янкам Купалам, а што першапрычынай рашэння дзядзькі Янкі не выпускаць гаспадара паэасці з хаты, дык гэта ўжо без ніякіх сумненняў”. (А. Лойка).

Тут, за сталом, паміж размовамі пра паеса, не прамінуў і літаратуру і, між іншым, вырашылі адзначыць у бліжэйшы час юбілей Купалавага кітка, з якім ён не расставаўся пасля працяглага лячэння ў бальніцы. На кітку на той час было прыбыта 99 мацаграм. Сотая павінна быць абвешчана публічна.

І вось у адзін з зімовых вечароў у гасціннай хаце пад таполяй сабраліся гасці: М. Зарэцкі, М. Чарот, П. Глебка, П. Броўка, К. Крапіва, У. Дубоўка, М. Лужанін, К. Чорны, М. Хведаровіч, Ц. Гартны, М. Грамыка і іншыя.

Спаборніцтвы тузоў. Да мяча выскачыў Марк Кажухоўскі, а рыхтуеца да абароны Уладзіслаў Якубоўскі.

Са спаборніцтваў

Пераможцамі ў Спаборніцтвах тузоў, бо так названы былі ў Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы змаганні валейбалісташт, сталі сярод гімназістаў Уладзіслава Якубоўскі, Марцін Пашкоўскі, Павел Ахрымюк і Марцін Тапалеўскі, а сярод ліцэйшт — Дарынош Ялоза, Адрыян Кохман, Пётр Сянкевіч і Лукаш Гілеўскі. У катэгорыі гімназістаў не маглі прымаць удзелу ў спаборніцтвах ігракі, якія трэніруюцца і выступаюць у камандзе школы. Трэнер школьніх валейбольных каманд Раман Данілюк вырашыў вылучыць найлепшых ігракоў для папаўнення школьнай каманды. Пераможцы спаборніцтваў атрымалі ўжо прапановы ўдзельнічашт у трэніроўках і выступаць у школьнай камандзе. Сярод ліцэйшт у спаборніцтвах маглі прымаць удзел усе ігракі і таму пераможцамі сталі члены школьнай каманды.

— Я задаволены ўздоўжем спаборніцтваў, а самыя лепшыя ліцэйшты Дарынош Ялоза і Адрыян Кохман толькі пацвердзілі, што ў час ваяводскіх спаборніцтваў недарма атрымалі званне лепшых ігракоў, — сказаў трэнер школьнай валейбольной каманды Раман Данілюк.

У дзень спорту, які ў Гайнаўскім белліце і белгіназіі праходзіў 25 мая, адбыліся спаборніцтвы па баскетболе,

валейболе і футболе. Сярод дзяўчын з гімназіі ў баскетбольных і валейбольных змаганнях перамаглі вучаніцы з III „б” класа, сярод хлопцаў футбольныя спаборніцтвы выйгралі вучаніцы з III „б” класа, а валейбольныя ігры — гімназісты з II „б” класа. У ліцэйшт пераможцамі па валейболе сталі вучаніцы з III „а” класа, а па баскетболе дзяўчыны з III „б” класа. У футбольных і баскетбольных матчах перамаглі хлопцы з III „а” класа. Пасля заканчэння спаборніцтваў вучняў праведзены быў валейбольны матч паміж камандамі вучняў і настаўнікаў, у якім перамаглі вучні з вынікам 2:1.

Валейбалісты з белгіназіі і белліце прымалі ўдзел у Чэмпіянаце ваяводства па валейболе на пляжы. Белліце Лукаш Ялоза разам з вучнем Ляснога тэхнікума Матэушам Гутаўскім занялі другое месца ў катэгорыі кадэтшт, а Данель Сачко і Павел Шарэйка — трэцяе. У катэгорыі юнацкіх каманд Дарынош Ялоза і Давід Аляксюк занялі трэцяе месца. Усе яны будуць прымаць удзел у паўфінальных матчах Чэмпіянату Польшчы па валейболе на пляжы.

Іаанна Касачук заняла трэцяе месца ў катэгорыі жанчын ва ўзросце ад 18 да 25 гадоў у адкрытым паўмарафоне арганізаваным 28 красавіка ў Гайнаўцы Асяродкам спорту і адпачынку.

Аляксей Мароз

Празмерная працавітасць пры гараджэнні гацей і ў выніку забалочванне лугу, пагроза лясам, палям і пасевам — гэта вялікі клюп земляробам і прычына шматлікіх скаргаў і патрабаванняў кампенсацыі страт кіраваных у адрас ваяводы, часта безвыніковых з-за недахопу грошай на кампенсацыі, працяглыя судовыя справы... Мова тут пра баброў — звяркоў, якія дагэтуль былі пад поўнай аховай.

У Польшчы яшчэ пяць гадоў назад баброў было не больш за 900 штук. Сёння іх лік расцэнываецца на 25 тысяч штук і гэта стварае сур'ёзныя праблемы. Адна пара баброў за пяць хвілін можа зэрзаць найтагаўшчыну вольху. Толькі ў Вармінска-Мазурскім ваяводстве ўстаноўлена страты на плошчы 900 гектараў. Ад баброў пацярпелі людзі і ў іншых раёнах, у тым ліку і каля Орлі. Вясною г.г. пасля шматмесячных руплівых захадаў Мікалай Главацкага,

кіраўніка Воднай суполкі „Арлянка”, і земляробаў з Кашалёў, ваявода прызначыў фінансавыя сродкі на пашырэнне русла ракі Арлянкі ад Рудутаў да Орлі. Рака там настолькі звузілася і зарасла травою, што бабры лёгка гарадзілі там гаці і падтаплялі лугі і палі. Мікалай Главацкі ў лісце ваяводу адзначыў, што калі рака не будзе пашырана, тады земляробы звернуцца да яго з патрабаваннем кампенсацыі. Відаць, падзея-нічала гэта на ваяводу.

Як паведаміла TVP 2 у перадачы „Панарама” ад 14 чэрвеня, міністр аховы асяроддзя ў выніку скаргаў ад земляробаў пайшоў на ўступкі і зняў поўную ахову з баброў. Ваяводы атрымалі дазвол на адлоўліванне баброў і перамяшчэнне іх у іншыя раёны. Абставіны настолькі сур'ёзныя, што міністр разва-жае нават адстрэл тых звяркоў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Прадаў кароўку — асталася вяроўка

Напрыканцы лютага г.г. Мікалай Емельянюк з вёскі Бялкі, што ў Нарваўскай гміне, прадаў карову Беластроцкаму мясакамбінату на пункце скупкі жывёлы ў Нарве. Селяніна запэўнілі, што грошы за карову атрымае на працягу трох тыдняў. Мінулі ўжо чатыры месяцы, а грошай селянін яшчэ не атрымаў. Я гутарыў з селянінам 24 чэрвеня і пароў яму, каб ён узяў ту ту вяроўку што асталася ад кароўкі ды паганяў ёю бюракрату па мясакамбінаце, мабыць тады атрымае свае грошы.

Калі селяніну прышлоць нейкі рахунак да заплаты, то назначаюць канкрэтны тэрмін, а пасля налічваюць кару за незаплачаныя кожны дзень, але селяніну ніколі не заплацяць умоўных караў. Тут прывяду прыклад Беластроцкай малачарні, якая абакруцілася некалькі гадоў таму, а паставішчыкі малака па сёняшні дзень не атрымалі належных ім грошай. За селянінам няма каму заступіцца.

Мікалай Лук'янюк

У краіне дзятлоў

У Белавежскай пушчы живе 240 водаў птушак, з якіх 109 гэта тыпова лясныя. З лесам цесна звязаны дзятлы. У Белавежскай пушчы живе іх дзесяць відаў, а гэта і ёсць усе што выступаюць у Еўропе. Найбольш іх живе ў натуральных лясах. Найбольш цэннымі відамі з'яўля-

юцца дзятлы белахрыбетны і трохпальцы. Першы з іх жывіцца лічынкамі жукоў і куе дупло выключна ў мёртвых дрэвах. За межамі Белавежскай пушчы гэты від вельмі рэдкі. Трохпальцы дзяцел жывіцца ў асноўным караедамі і лічынкамі гэтага насякомага, якія атакуюць елкі. Паколькі дрэвы атакаваныя караедамі высякаюць, існаванне трохпальца дзятла апынулася пад пагрозай. (яц)

Вадасховішча без догляду

У канцы ліпеня будуць праводзіцца Дні Кляшчэляў. Адным з пунктаў мерапрыемства будзе адкрыццё Рэпчицкага вадасховішча.

Вадасховішча зараз застаецца без догляду. Каля плаціны валаеца шмат разбітых бутэлек. Пэўна гэта справа рук работнікаў, якія там працујуць. Добра было б, каб за вадасховішчам хтосьці на-глядаў, бо нельга дапусціць, каб ванда-лы і хуліганы забруджвалі ваду разбітым бутэлкамі. Зважыўши тое, што мо-

жа дайсі да выпадку ў час купання, ужо цяпер трэба задбаць пра чыстую воду і бяспеку тых, хто будзе гэтай дабрадзе-насцю карыстацца. (yc)

Рэпетытарства беларускай і рускай моў; апека дзяцей мі і састарэлымі.

Тэл. 0502 981 424

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднівіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/

E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl

альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталі Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Teksty nie zamówionych redakcją nie zwra- ca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie za- mówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenume- ratę na IV kwartał 2002 r. upływa 5 września

2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

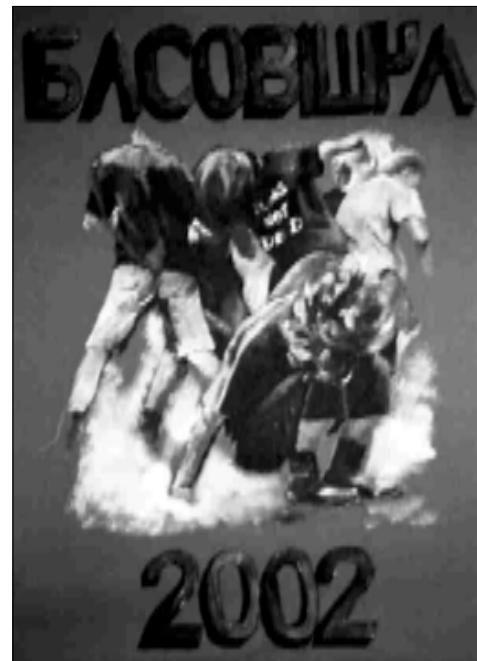
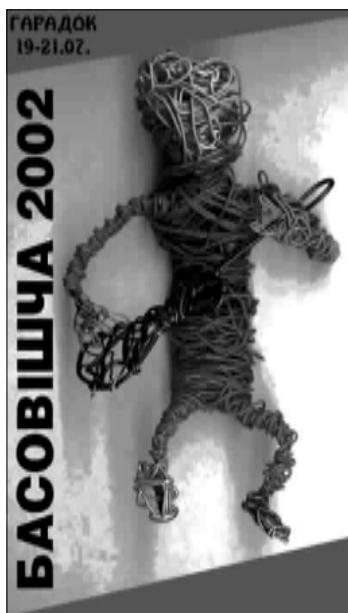
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpła- ty przyjmie „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy- nosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wy- syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Eu- ropa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuje Rada Progra- mowa Tygodnika „Niwa”, Bialystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Od- działy Bialystok, 11101154-401150015504.

ПЕРАМОЖНЫ ПЛАКАТ. Аўтар: Zero-85.

Аўтар: Кацярына Ігнатовіч (Беласток).

Аўтар: Павел Хацей (Беласток).

РЭДАКЦЫЯ „НІВЫ” І БЕЛАРУСКІ САЮЗ РЭСПУБЛІКІ ПОЛЬШЧА АБ’ЯЎЛЯЮЦЬ VII Агульнопольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы.

Тэматыка

Арганізаторы не абмажоўваюць тэматыкі дасыланых твораў. У конкурсе будуть разглядацца працы на беларускай мове.

Прынцыпі ўдзельніцтва

1. Конкурс праводзіцца ў дзвюх групах:

— I група: дзеци і моладзь пачатковых школ і гімназій,

— II група: астматнікі ўдзельнікі (выключна аўтары, якія не з’яўляюцца членамі літаратурных творчых саюзаў).

2. У рамках груп конкурса праводзіцца ў дзвюх катэгорыях: паэзіі і прозы.

3. Конкурсныя працы, надрукаваныя на машиныцы або разборлівы руцапіс у трох экземплярах (паэтычныя творы — 3-5 вершаў, іншыя літаратурныя формы — аўтам да 22 старонак стандар-

VII Агульнопольскі конкурс беларускай паэзіі і прозы

тнага машынапісу) трэба падпісаць кроптнікам, пазначыць нумарам групы і паслаць на адрас:

**Redakcja „Niwy”
ul. Zamenhoffa 27
15-959 Białystok 2
skr. poczt. 149**

з прыліскай на канверце: VII Ogólnopolski Konkurs Poezji i Prozy Białoruskiej.

4. Прозвічча, імя і дакладны адрас аўтара дасланых конкурсных прац трэба памясціць у асобным заклееным канверце, падпісаным звонку такім нумарам групы і кроптнікам, як і конкурсныя працы.

5. На конкурс трэба дасылаць творы, якія дагэтуль нідзе не друкаваліся і не ўзнагароджваліся на іншых конкурсах.

Плакат „Басовішча 2002” — адабраны

Першая абвестка пра конкурс Беларускага аўяднання студэнтаў на плакат сёлетняга Фестывалю музыкі Маладой Беларусі друкавалася на нашых старонках 19 мая г.г. З таго моманту аўтары мелі месяц часу, каб падрыхтаваць свае праекты і даставіць іх на нашу рэдакцыю ці непасрэдна арганізаторам Фестывалю. Агулам праектаў было 38 — асноўная іх маса паступіла ў апошні момент конкурсу. Адбор праводзіла трохасобо-

вае журы (у яго ліку быў і прафесійны мастак). Побач друкуючыя чатыры найцікавейшыя праекты, якія наша рэдакцыя атрымала пасля конкурснага адбору. Усе яны каліровыя і ў сапраўднасці презентующе значна цікавей, чым гэтыя чорна-белыя рэпрадукцыі. Пераможны плакат неўзабаве вы зможаце ацаніць і самі, бо ўбачыце яго ў прыстойным фармаце на вуліцах сваіх гарадоў і мястэчак.

(ам)

Крыжаванка

Гарызантальна: 4. вялікі продаж тавару, 7. сукупнасць тэарэтычных палаежэнняў у акрэсленай галіне ведаў, 8. не аналіз, 9. дзесятая частка легіёна ў старожытным Рыме, 10. ракетыўныя снарад, 14. сырэвіна для вырабу сыроў, 18. буйная сельскагаспадарчая жывёла, 19. Энрыка, італьянскі тэнэр (1873-1921), 20. горад у Сербіі між Чачакам і Крушавацам, 21. Mixась, беларускі пэт (1902-76).

Вертыкальна: 1. маскоўскі багаслоў, старонік стараверства, спалены ў 1682 годзе на зрубе па загаду цара Фёдара, 2. маленькая пеўчая птушка сямейства ўюрковых з яркім апярэннем, 3. тонкі шнур, 4. манарх, імператар, 5. базар, 6. прыхільнік нейкага вучэння, 11. прыбор, устроіства, 12. вялікая сібірская рака, 13. водар, 15. ращучы наступ, 16. паношанае старое адзенне, 17. вялікі японскі горад.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаецца з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашацца ў рэдакцыю правільныя ад-

1	2	3	4	5	12	6	7
	7	11	8	19			10
9	3	5	4				
17		9	10	11	16	12	13
14	15	16	17	18			
		14	18				
19		13	1	2	8		15
					20		
21		20					

казы, будучы разыграны кніжны ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 21 нумара

Гарызантальна: кізяк, кампраміс, аброк, чарга, рад, выручка, вакцына, ЗША, аркан, Сінай, Лукашэнка, пульт.

Вертыкальна: дзэраза, камяк, кумач, карбункул, сарацынка, ажына, Арнёй, раз, два, шыншыла, наکіп, санет.

Рашэнне: Няма горшай кары, як жыць без пары.

Кніжны ўзнагароды высылаем Лукашшу Пацэвічу і Васілю Петручуку з Беластока.

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Нарачонае да свайго будучага мужа:
— Каханы! Каб з чыстым сумленнем
выйсці за цябе замуж, я признаюся ў ба-
ўсіх сваіх раманах.

— Ты ж ужо два тыдні раней усё мне
расказалі і я табе ўсё прафачыў.

— Гэта праўда, толькі не забывай,
што было гэта два тыдні раней.

* * *

Лысы стаў перад люстэркам і гаво-
рыць сабе:

— Добра трymаешся яшчэ: маеш сем-
дзесят гадоў і ніводнага сівага воласа.

* * *

Прыходзіць суседка на вечарынку
і бачыць выбітую ў пакоі шыбу.

— Хто выбіў гэту шыбу? — цікавіц-
ца ў малога Янкі.

— Мама, але тата быў вінаваты, —
адказвае малыш.

— Як гэта так?

— Бо татка адскочыў набок.

лічэння колькасці ўзнагарод. Арганіза-
тары будуюць садзейніцаў такім ініцы-
ятывам.

2. Арганізаторы ўстанаўліваюць 1-3 ўз-
нагароды для найлепшых дэбютантаў. Аб
падзеле і вартасі астатніх узнагарод ра-
шае ўстаноўлене арганізаторамі журы.

3. Журы можа не выкарыстаць усяго
фонду ўзнагарод.

4. Арганізаторы прадугледжваюць
магчымасць публікацыі ўзнагароджаных
твораў (без права аўтараў на ганары) на
старонках „Нівы”, у агульнопольскім
друку і па радыё.

Заключныя заўвагі

1. Працы, якія не адпавядаюць пра-
вілам конкурсу, не будуць разглядацца.

2. У спраўах, якія вынікаюць з супяреч-
лівага тлумачэння правілаў, канчатковое
рашэнне выносяцца арганізаторы ў па-
разуменні з журы.

3. Сакратарыяты конкурсу змянчаюцца:
**Redakcja „Niwy”, ul. Zamenhoffa 27
15-959 Białystok, tel. 743 50 22**